

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
5^η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ**

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥ ΚΡΙΣΕΩΝ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ
ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ»**

**ΑΠΟ
ΣΧΗ (ΠΒ) ΘΕΟΔΩΡΟ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟ**

ΙΟΥΝΟΣ 2015

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΣΚΟΠΟΣ	3
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α	
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥ ΚΡΙΣΕΩΝ (ΣΧΚ) ΤΟΥ ΝΑΤΟ	
1. Η Διαχείριση Κρίσεων στη Στρατηγική του ΝΑΤΟ και η Διαμόρφωση του ΣΧΚ της Συμμαχίας	5
2. Γενικές Αρχές και Προβλέψεις του ΣΧΚ του ΝΑΤΟ	10
3. Τρόπος Λήψεως Αποφάσεων – Στάδια της Διαδικασίας Χειρισμού Κρίσεων στο ΝΑΤΟ	12
4. Η Έννοια της «Κρίσεως» για την Ελλάδα και το ΝΑΤΟ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β	
Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ	
1. Παράγοντες και Πρωτοβουλίες που Καθορίζουν τη Μετεξέλιξη της Συμμαχίας	21
2. Έξυπνη Άμυνα (Smart Defence)	22
3. Πρωτοβουλία Διασυνδεδεμένων Δυνάμεων (Connected Forces Initiative)	23
4. Σχέδιο Ετοιμότητας – Δράσης (Readiness Action Plan)	24
α. Μέτρα Διασφάλισης Συμμάχων (Assurance Measures)	24
β. Μέτρα Προσαρμογής (Adaptation Measures)	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ	
ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ	
1. Υφιστάμενη Κατάσταση	29
α. Γεωγραφική Οριοθέτηση της Περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου	29
β. Γεωπολιτική Αξία της Ανατολικής Μεσογείου	29
γ. Αξία της Ανατολικής Μεσογείου για το ΝΑΤΟ	31
δ. Εξελίξεις στην Περιοχή – Διαμορφούμενη Κατάσταση	32
2. Διαμορφούμενες Απειλές για τη Συμμαχία και την Ελλάδα	37
α. Εξάπλωση Φανατικών Ισλαμιστών/Τζιχαντιστών – Τρομοκρατία	38
β. Δημιουργία Τεραστίων Μεταναστευτικών Ροών – Ανθρωπιστική Κρίση – Καλυμμένοι Τρομοκράτες	39

γ. Εξάπλωση Βιολογικών ή/και Όπλων Μαζικής Καταστροφής	40
δ. Ιστορικές Διακρατικές Εντάσεις – Πιθανές Τοπικές Συρράξεις στο Νέο Γεωπολιτικό Περιβάλλον που Διαμορφώνεται	40
3. Σημασία της Μετεξέλιξης του ΝΑΤΟ για την Αντιμετώπιση των Απειλών	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Συμπεράσματα	49
2. Προτάσεις	53

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α»: Πίνακας Βιβλιογραφίας	A-1
----------------------------	-----

Σχης (ΠΒ)
Θεόδωρος Αθανασόπουλος
του Βασιλείου (ΑΜ 47840)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ/5^η ΔΙΜΑ
Αθήνα, 19 Ιουν 2015

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΘΕΜΑ: «Το σύστημα χειρισμού κρίσεων (ΣΧΚ) του ΝΑΤΟ και η σημασία της μετεξέλιξης του Οργανισμού για την ασφάλεια στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ΝΑΤΟ, σύμφωνα με το καταστατικό του, ως ένας Οργανισμός / Συμμαχία, που ιδρύθηκε με σκοπό τη διασφάλιση της ειρήνης και την άμυνα - ασφάλεια των κρατών μελών του, μεταλλάσσεται και εξελίσσεται ώστε να προσαρμοσθεί στις νέες απαιτήσεις ασφαλείας και τη φύση των απειλών κάθε εποχής.

Αρχικά, η σκοπιμότητα ίδρυσής του το 1949 ήταν η αποτροπή του Σοβιετικού επεκτατισμού, η απαγόρευση αναβίωσης εθνικιστικού милитарισμού στην Ευρώπη με έντονη Βορειο-Αμερικανική παρουσία στη γηραιά ήπειρο, καθώς επίσης και η ενθάρρυνση της πολιτικής ένωσης στην Ευρώπη¹. Σήμερα, ο κυριότερος ρόλος του ΝΑΤΟ είναι η διασφάλιση της ελευθερίας και της ασφάλειας στα μέλη της με πολιτικά και στρατιωτικά μέσα. Πολιτικά, το ΝΑΤΟ προωθεί τις δημοκρατικές αξίες και ενθαρρύνει τη συνεργασία σε αμυντικά θέματα και θέματα ασφαλείας για να δημιουργήσει σχέσεις εμπιστοσύνης και μακροπρόθεσμα να αποτρέψει πιθανές συρράξεις. Όταν οι πολιτικές – διπλωματικές δράσεις αποτύχουν, τα στρατιωτικά μέσα θα χρειαστεί να αναλάβουν ρόλο στη διαχείριση κρίσεων υπό τις προβλέψεις του άρθρου 5 της ιδρυτικής συνθή-

¹ http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120412_ShortHistory_en.pdf: A short History of NATO

κης της Συμμαχίας ή κατόπιν ανάθεσης αποστολής από τον ΟΗΕ, μεμονωμένα ή σε συνεργασία με άλλα κράτη και οργανισμούς².

Καθώς αλλάζει η φύση των απειλών, έτσι πρέπει να αλλάζουν και οι μέθοδοι για την διατήρηση της ειρήνης. Το ΝΑΤΟ αναπροσανατολίζει τις αμυντικές του δυνατότητες προς την κατεύθυνση των απειλών του σήμερα, εναρμονίζοντας τις δυνάμεις και αναπτύσσοντας πολυεθνικές προσεγγίσεις για να αντιμετωπίσει την τρομοκρατία, τα αποτυχημένα κράτη και τις άλλες απειλές για την ασφάλεια όπως είναι τα όπλα μαζικής καταστροφής³. Σημαντικές παράμετροι για την επιτυχία στο παραπάνω εγχείρημα είναι η διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού Συστήματος Χειρισμού Κρίσεων και μιας ορθής δομής Διοικήσεως και Δυνάμεων, καθώς και ο καθορισμός ρεαλιστικών δυνατοτήτων, προσαρμοσμένα κατάλληλα στις νέες απειλές και επιχειρησιακές προκλήσεις. Σύγχρονες πρωτοβουλίες της Συμμαχίας και σχεδιασμοί, που θα καθορίσουν τη μετεξέλιξη της για αποτελεσματική δράση στα όρια των δυνατοτήτων της, είναι ήδη σε εξέλιξη και σύντομα αναμένεται να συζητηθούν προς έγκριση από τα κράτη-μέλη της.

Η σημερινή κρίση στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα σε περιοχές όπως η Συρία, το Ιράκ και η Λιβύη, οι τρομοκρατικές δράσεις, η εξάπλωση των τζιχαντιστών, το λαθρεμπόριο όπλων, η ανάπτυξη όπλων μαζικής καταστροφής, η αύξηση του αριθμού προσφύγων που μεταναστεύουν προς τη Δύση, οι αλλαγές στον ενεργειακό χάρτη, η οικονομική ύφεση σε πολλές χώρες ακόμα και της Δύσης, το Κυπριακό θέμα, καθώς και οι δράσεις αύξησης επιρροής περιφερειακών δυνάμεων, ενδυναμώνουν τον κίνδυνο ανεξέλεγκτης, περιφερειακής διάχυσης της αποσταθεροποίησης στην ευπαθή αυτή περιοχή. Όλα τα παραπάνω, σε μία γεωγραφική ζώνη που εφάπτεται των νοτίων συνόρων της Συμμαχίας, προβληματίζουν το ΝΑΤΟ, το οποίο είναι υποχρεωμένο να λάβει μέτρα διασφάλισης της αμυντικής ικανότητας των μελών του, στο πλαίσιο της καταστατικής του δέσμευσης περί συλλογικής άμυνας, ώστε να καταστεί σαφές προς όλες τις κατευθύνσεις, ότι είναι σε θέση, τόσο πολιτικά, όσο και στρατιωτικά να προστατεύσει την εδαφική ακεραιότητα και κυριαρχία όλων των Συμμάχων.

² <http://www.nato.int/nato-welcome/index.html> : NATO's Basic Points

³ http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20111116_Discover_NATO_GRE.pdf :

Ανακαλύψτε το ΝΑΤΟ – Η αντιμετώπιση νέων απειλών

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να καταδείξει το υφιστάμενο σύστημα Χειρισμού Κρίσεων του ΝΑΤΟ και τη σχεδιαζόμενη μετεξέλιξη της Συμμαχίας, προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τον αποτελεσματικό ρόλο αυτών των παραγόντων στην ασφάλεια και τη διαχείριση κρίσεων στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Συναφώς, θεωρείται σκόπιμη και η ανάδειξη πιθανών τρόπων συμμετοχής της χώρας μας ως μέλος της συμμαχίας στις υπόψη δράσεις προς αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων και της ασφάλειάς της.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Η αξία και ισχύς της παρούσας διατριβής διέπεται από τις παρακάτω προϋποθέσεις :

1. Το υφιστάμενο Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων του ΝΑΤΟ θα παραμείνει αναλλοίωτο ή τουλάχιστο δε θα υπάρξουν σημαντικές αλλαγές σε αυτό.
2. Η σχεδιαζόμενη μετεξέλιξη του ΝΑΤΟ θα ολοκληρωθεί σύμφωνα με τον υφιστάμενο σχεδιασμό, χωρίς σημαντικές αλλαγές στα κυριότερα στοιχεία της .
3. Η υφιστάμενη κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου θα παραμείνει σε μεγάλο βαθμό όπως έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα και δε θα αλλάξει δραματικά με απρόβλεπτες τάσεις και νέες απειλές που δεν αναλύονται στην παρούσα.
4. Ο προβλεπόμενος βαθμός ασφαλείας της παρούσας διατριβής («ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ») οδήγησε στην ανάγκη παράθεσης και χρησιμοποίησης δεδομένων ανάλογης διαβάθμισης. Η πρόσβαση σε διαβαθμισμένα στοιχεία και έγγραφα του ΝΑΤΟ που αναφέρονται στη Βιβλιογραφία ήταν εφικτή στον συγγραφέα λόγω της υπηρετήσεως του σε συναφή θέση του SHAPE (Comprehensive Crisis and Operations Management Center), αλλά καταβλήθηκε προσπάθεια να αποδοθούν κατά το πλείστον μέσω ανοικτών πηγών ή με τρόπο που να μην αποκαλύπτονται διαβαθμισμένα στοιχεία.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥ ΚΡΙΣΕΩΝ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

1. Η Διαχείριση Κρίσεων στη Στρατηγική του ΝΑΤΟ⁴ και η Διαμόρφωση του Συστήματος Χειρισμού Κρίσεων της Συμμαχίας.

Η διαμόρφωση του συστήματος χειρισμού κρίσεων του ΝΑΤΟ (ΣΧΚ / NCRS -NATO Crisis Response System) ξεκινά από τη Σύνοδο Κορυφής της Ουάσιγκτον το 1999, όταν κρίθηκε ότι το υφιστάμενο εκείνης της εποχής Σύστημα, επικεντρωμένο κατά βάση στη συλλογική άμυνα του Άρθρου 5 της ιδρυτικής συνθήκης ΝΑΤΟ, ήταν πλέον παρωχημένο. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στη Νέα Υόρκη, ανέδειξαν νέες διαστάσεις για τις αμυντικές απαιτήσεις και την ανάγκη επίστευσης της ανάπτυξης ενός βελτιωμένου ΣΧΚ / NCRS, ενταταγμένου στον καθολικό αμυντικό σχεδιασμό του ΝΑΤΟ, που θα καθιστούσε τη Συμμαχία ικανή να ανταποκριθεί τόσο στις νέες απειλές, όσο και στο πολυσύνθετο περιβάλλον που διαμορφωνόταν, εντός των προβλέψεων του Άρθρου 5 αλλά και πέραν αυτού, επιβεβαιώνοντας την αυτονόητη εξασφάλιση ειρήνης στα μέλη της.

Το 2002 στη σύνοδο κορυφής της Πράγας συμφωνήθηκε η δυνατότητα των δυνάμεων του ΝΑΤΟ να αναπτύσσονται ταχέως όπου χρειασθεί, για αντιμετώπιση απειλών, **ακόμα και πέραν του Ευρωατλαντικού χώρου**. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους, το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο (North Atlantic Council – NAC) εξέδωσε πολιτική καθοδήγηση (political guidance)⁵ για την ανάπτυξη στρατιωτικής αντίληψης / φιλοσοφίας (military concept) για **Άμυνα κατά της Τρομοκρατίας**⁶ και τον Ιαν 2003 ενέκρινε τη δυνατότητα παροχής, κατά περίπτωση, **σχεδιαστικής υποστήριξης σε Συμμάχους εμπλεκόμενους σε μη ΝΑΤΟϊκές επιχειρήσεις**⁷.

Επίσης, το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο (NAC) ενέκρινε ρόλους της Συμμαχίας στο σχεδιασμό Πολιτικής Προστασίας (Civil Emergency Planning – CEP)⁸ για

⁴ North Atlantic Council (NAC) : NATO Crisis Response System Manual (NCRSM) 2014

⁵ SG(2002)0572, Guidance for the Military Concept for Defence Against Terrorism

⁶ MC 0472, The Military Concept for Defence Against Terrorism

⁷ PO(2002)218, 14 Jan 2003, NATO Planning Support to Non-NATO Operations

⁸ PO(2000)30-Rev 2, Role of Civil Emergency Planning in NATO

υποστήριξη περιπτώσεων του Άρθρου 5 ή εκτός αυτού (Non-Article 5), για ενδεχόμενα **πολιτικών επειγουσών καταστάσεων ή καταστροφών**, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης των συνεπειών από τη **χρήση ραδιο-βιο-χημικών ή πυρηνικών (PBXΠ - CBRN) μέσων**. Επιπρόσθετα, το NAC ενέκρινε σχετική οδηγία της Στρατιωτικής Επιτροπής για στρατιωτικές επιχειρήσεις σε PBXΠ – CBRN περιβάλλον, συμπεριλαμβάνοντας **ενδεχόμενη στρατιωτική συμβολή** σε πιθανή NATOϊκή δράση που θα αναληφθεί σχετικά με τη **Διασπορά Όπλων Μαζικής Καταστροφής** (Proliferation of Weapons of Mass Destruction – WMD)⁹. **Το NATO θεωρεί έκτοτε την τρομοκρατία και τη διασπορά όπλων μαζικής καταστροφής ως δύο κύριες απειλές για τη Συμμαχία**, τους κατοίκους, τα εδάφη και τις ένοπλες δυνάμεις των κρατών-μελών της.

Πέραν των παραπάνω, στη σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας (2010) υιοθετήθηκε η ανάγκη για προστασία από τις νέες σύγχρονες **απειλές των Κυβερνοεπιθέσεων (Cyber attacks)**. Η πολιτική για την Κυβερνοάμυνα καλεί το NATO και τα κράτη-μέλη να προστατεύουν τα κύρια πληροφοριακά τους συστήματα σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες υποχρεώσεις τους, να ανταλλάσσουν εμπειρίες και επιτυχείς πρακτικές και να παρέχεται η δυνατότητα υποβοήθησης των συμμάχων κρατών, κατόπιν αιτήσεώς τους, για αντιμετώπιση κυβερνοεπιθέσεων.

Συναφώς, το 2012, η Ομάδα Πυρηνικού Σχεδιασμού του NATO (Nuclear Planning Group - NPG) καθόρισε επίσης τις Πολιτικές Αρχές (καθοδήγηση) της **Πυρηνικής αποτροπής της Συμμαχίας**, η οποία περιέχει διαχείριση των πυρηνικών δυνατοτήτων κατά τη διάρκεια της ειρήνης, κρίσεων και πιθανών εμπλοκών¹⁰.

Για την αντιμετώπιση των υπόψη απειλών από το NATO απαιτούνται ισόρροπες δυνάμεις, αυξημένες στρατιωτικές υποδομές και δυνατότητες αντίδρασης, καθώς και εφαρμογές ενισχυμένης άμυνας. Η Συμμαχία μετά το 2010 ανέπτυξε μια σειρά αλλαγών στο μετασχηματισμό της, στη σύνθεση και τη δομή Διοικήσεως και Δυνάμεων (NATO Command Structure – NCS and NATO Force Structure - NFS), στις δυνάμεις ταχείας αντίδρασης (NATO Response Force-NRF), στην ενίσχυση-βελτίωση των δυνατοτήτων της, καθώς και στη διαμόρφωση της εκπαίδευσης και των δογμάτων

⁹ NAC-approved MC 0511 (Change 1), Guidance for Military Operations in a CRBN Environment, including the Potential Military Contribution to NATO's Response to the Proliferation of WMD, 29 Sep 2011.

¹⁰ NPG-D(2012)0002, dated 9 Oct 2012

της. Αναπτύχθηκαν επίσης, πολιτικές σχετικά με την άμυνα κατά της Τρομοκρατίας, για αποτροπή, παρενόχληση και προστασία από τρομοκρατικές επιθέσεις που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον, εναντίον πληθυσμών, εδαφών, υποδομών και ενόπλων δυνάμεων μέλους της Συμμαχίας, τόσο κατά των δρώντων τρομοκρατών, όσο και κατά άλλων που περιθάλπουν αυτούς.

Το NATO ανέπτυξε το σημερινό ΣΧΚ / NCRS λαμβάνοντας υπόψη όλες τις νέες απειλές, φιλοσοφίες/αντιλήψεις (Concepts) και δυνατότητες (Capabilities). Το Σύστημα αυτό παρέχει στη Συμμαχία ένα ολοκληρωμένο / ολιστικό πακέτο επιλογών και μέτρων για να διαχειρίζεται και να αντιδρά σε κρίσεις, ξαφνικά εξελισσόμενες καταστάσεις και αλλαγές στο περιβάλλον ασφαλείας με τον απαιτούμενο βαθμό ευελιξίας, διακριτικότητας, κλιμάκωσης και ανταποδοτικότητας εκμεταλλευόμενο πλήρως τα μέσα και τις δυνατότητές του, όπως αυτά εξελίχθηκαν μέσα από τις αποφάσεις των Συνόδων κορυφής στην Ουάσιγκτον (1999), Πράγα (2002), Κων/πολη (2004), Ρίγα (2006), Βουκουρέστι (2008), Στρασβούργο-Κεχλ (2009), Λισαβόνα (2010) και Σικάγο (2012).

Ιδιαίτερης σημασίας στον καθορισμό του ΣΧΚ/NCRS του NATO έπαιξε η **νέα Στρατηγική Αντίληψη (Strategic Concept) του NATO**, η οποία υιοθετήθηκε στη Σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας το Νοέμβριο του 2010. Αυτή καθορίζει το χειρισμό κρίσεων ως ένα βασικό καθήκον ασφαλείας του NATO και καλεί τη συμμαχία να είναι έτοιμη, κατά περίπτωση, **να παρακολουθεί συνεχώς και να αναλύει** το διεθνές περιβάλλον, **να αντιλαμβάνεται ενδεχόμενες κρίσεις** και όπου είναι απαραίτητο να λαμβάνει **ενεργές δράσεις για να τις προλαμβάνει** προτού εξελιχθούν σε συρράξεις μεγαλύτερης έκτασης. Κρίσιμο στοιχείο για την επίτευξη του σκοπού αυτού αποτελεί η **Επίγνωση και Ενημέρωση Κατάστασης (situational awareness)** στο περιβάλλον ενδιαφέροντος της Συμμαχίας και των πιθανών απειλών. Το στοιχείο αυτό, ως παρεχόμενη δυνατότητα, προσδίδει στο NATO την απαιτούμενη πληροφοριακή υπεροχή για αντίληψη και κατανόηση της κάθε καταστάσεως που απαιτείται στη σχεδίαση και διεξαγωγή των δράσεων ή επιχειρήσεων. Όταν η πρόληψη καταστεί ανεπιτυχής, το NATO θα πρέπει να είναι προετοιμασμένο και **ικανό να διαχειρισθεί τις εξελισσόμενες εχθροπραξίες**. Για το λόγο αυτό η συμμαχία έχει αναπτύξει συνεκτικές συμβουλευτικές διαδικασίες, διακανονισμούς διαχείρισης κρίσεων, απαραίτητες στρατιωτικές δυνατότητες και προετοιμασίες σχεδιασμού αντιμετώπισης πολιτικών κινδύνων. Τα

παραπάνω στοιχεία εξετάζονται περιοδικά μέσω των προγραμματισμένων ασκήσεων Διαχείρισης κρίσεων.

Ένα σημαντικό στοιχείο της αποτελεσματικότητας του NATO στη διαχείριση κρίσεων είναι η διακριτή **συνεισφορά του στις προσπάθειες της ευρύτερης διεθνούς κοινότητας** να διατηρήσει ή αποκαταστήσει την ειρήνη και να αποφύγει τις συρράξεις. Στο πλαίσιο αυτό, το NATO έχει προσφερθεί να υποστηρίξει, κατά περίπτωση και σύμφωνα με τις υφιστάμενες εσωτερικές διαδικασίες του, επιχειρήσεις διατήρησης ειρήνης καθώς και άλλων επιχειρήσεων που διεξάγονται υπό την αιγίδα του ΣΑ/ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ, διαθέτοντας το απαιτούμενο δυναμικό, μέσα και εξειδίκευση. Επιπρόσθετα, όπως κατέδειξαν οι εμπειρίες από τις επιχειρήσεις του NATO, στο Αφγανιστάν, τα Βαλκάνια και τελευταία στη Λιβύη, έγινε ξεκάθαρο ότι **μια ολοκληρωμένη και ολιστική προσέγγιση (comprehensive approach), συνδυάζοντας πολιτικές, κοινωνικές και στρατιωτικές πληροφορίες, αντιλήψεις και δράσεις**, είναι απαραίτητη για την επιτυχή διαχείριση κρίσεων, εμπλέκοντας ένα ευρύ πεδίο **πολιτικών και στρατιωτικών επιλογών**, με σεβασμό στις αποστολές, την αυτονομία αποφάσεων των δρώντων οργανισμών και το ποσοστό εμπλοκής τους στην υπόψη προσέγγιση. Είναι σημαντικό για το NATO να συνεργάζεται αποτελεσματικά, σύμφωνα με τις ισχύουσες διαδικασίες και συμφωνίες με τους εταίρους του, τα Ηνωμένα Έθνη, σχετιζόμενους Διεθνείς Οργανισμούς, Μη Κρατικούς Οργανισμούς και τοπικούς παράγοντες, τόσο στη σχεδίαση όσο και στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο της ολιστικής προσέγγισης που υιοθέτησε το NATO είναι απαραίτητη και καθοριστικής σημασίας η **συνεργασία του με την ΕΕ** με ιδιαίτερη αξία και για τις δύο οντότητες, καθόσον μέσα από τη στρατηγική τους συνέργεια το NATO και η ΕΕ καλύπτουν ένα ευρύ πεδίο κοινών αξιών αλλά κυρίως κοινών συμφερόντων που σχετίζονται με την ασφάλεια, την άμυνα, τη διαχείριση κρίσεων, συμπεριλαμβανομένου του αγώνα κατά της τρομοκρατίας, την ανάπτυξη αμοιβαίων και συμπαγών στρατιωτικών δυνατοτήτων, καθώς και σχεδιασμό πολιτικής προστασίας. Η βάση για την υπόψη συνεργασία είχε τεθεί με την «Berlin Plus Agenda» κατά τη Σύνοδο Κορυφής του NATO στην Ουάσιγκτον το 1999. Έκτοτε η συνεργασία μεταξύ των δύο οργανισμών υπήρξε εποικοδομητική, με την ΕΕ, βασιζόμενη στις ισχυρές στρατιωτικές δομές και δυνατότητες του NATO, να προσπαθεί να βρει την ισορροπία της και το ρόλο

της στις διεθνείς εξελίξεις¹¹. Οι αυτόνομες (στρατιωτικές και μη στρατιωτικές) επιχειρήσεις της ΕΕ των τελευταίων ετών, χωρίς χρήση μέσων και δυνατοτήτων του ΝΑΤΟ, με ιδιαίτερο προσανατολισμό την Αφρική αποσκοπούσαν πέραν των άλλων στην κατάδειξη ενός υπολογίσιμου και ενεργού ρόλου της Ένωσης. Πέραν των παραπάνω, η ΕΕ έχοντας υιοθετήσει στην πολιτική και στρατηγική της την «ολιστική προσέγγιση» των διεθνών θεμάτων και κρίσεων πολλά χρόνια πριν το ΝΑΤΟ, έχει αναπτύξει ποικίλες δράσεις σε πολλές περιοχές και τομείς (διπλωματικούς, οικονομικούς, ανθρωπιστικούς κλπ). Βλέπουμε λοιπόν τώρα, ότι το ΝΑΤΟ, το οποίο αποτελούσε έναν διεθνή δρώντα με κυρίως στρατιωτικό προσανατολισμό και υπολογίσιμη στρατιωτική ισχύ, να προσανατολίζεται ανάλογα και σε άλλες δράσεις, χωρίς να μειώνει όμως το ενδεχόμενο μιας στρατιωτικής, υιοθετώντας με τη σειρά του την ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση κρίσεων. Κατά συνέπεια, η ΕΕ αποτελεί πολύτιμο σύμμαχο για το ΝΑΤΟ, αφού οι δύο οργανισμοί αλληλοσυμπληρώνονται.

Επιπρόσθετα, η πολιτική προσεγγίσεων, του διαλόγου και της συνεργασίας είναι ουσιώδης για τους σκοπούς και την αποστολή του ΝΑΤΟ. Η Συμμαχία έχει αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς, πέραν της ΕΕ, με τις χώρες του Ευρωατλαντικού Συμβουλίου (Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC), του Μεσογειακού Διαλόγου (MD – Mediterranean Dialogue), της Πρωτοβουλίας συνεργασίας της Κων/πολης (ICI – Istanbul Cooperation Initiative), καθώς και με άλλους εταίρους παγκοσμίως, εκμεταλλευόμενη και το καθεστώς ειδικής σχέσης που έχει αναπτύξει με άλλες χώρες που είτε προσβλέπουν σε μια μελλοντική είσοδο - σχέση με το ΝΑΤΟ (όπως ΠΓΔΜ, Ουκρανία κλπ), είτε μοιράζονται κοινές αξίες του Δυτικού κόσμου στην Ευρώπη αλλά είναι εκτός Συμμαχίας (πχ Αυστρία, Σουηδία, Ελβετία).

Η συμβολή του ΝΑΤΟ στην ολιστική προσέγγιση αποτελεί πλέον μια συνεχή, επαναλαμβανόμενη και καινοτόμο διαδικασία, προσαρμοσμένη μέσα από διαδικασίες διδαγμάτων και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές εξελίξεις. Υπό το πρίσμα της ολιστικής προσέγγισης, ενώ το ΝΑΤΟ αρχικά δεν απαιτείτο να αναπτύσσει δυνατότητες για καθαρά πολιτικούς σκοπούς, αποφασίσθηκε πλέον η βελτίωση και εφαρμογή συναφών ΝΑΤΟϊκών μέσων διαχείρισης κρίσης, καθώς και η πρακτική συ-

¹¹ Για λοιπές λεπτομέρειες βλέπε: Νικόλαος Παπαναστασόπουλος : «Η διαχείριση κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική – Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων» εκδ. Σιδέρη, σελ 154 - 158

νεργασία σε όλα τα επίπεδα με εταίρους (ΟΗΕ, Διεθνείς Οργανισμούς, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και τοπικούς παράγοντες), για το σχεδιασμό και διεξαγωγή εν εξελίξει ή μελλοντικών επιχειρήσεων, ή/και προσπαθειών σταθεροποίησης και ανοικοδόμησης, με προοπτική τη βελτίωση της πολιτικοστρατιωτικής συνέργειας. Η σχετική Πολιτική Οδηγία, υπογραμμίζει τη σημασία της στρατιωτικής υποστήριξης στις επιχειρήσεις σταθεροποίησης και προσπαθειών ανοικοδόμησης σε όλες τις φάσεις μιας κρίσης, καθώς και των επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της εγκαθίδρυσης ενός ασφαλούς περιβάλλοντος. Επίσης, στην ολιστική προσέγγιση, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και θέματα γένους/ φύλλου, καθώς και το θέμα των παιδιών σε εμπόλεμες συρράξεις, σύμφωνα με τα ψηφίσματα του ΣΑ/ΟΗΕ 1325¹² και 1612¹³.

Τέλος, επειδή τα συμφέροντα της Συμμαχίας επηρεάζονται από τη διακοπή ροής ζωτικών πόρων, το NATO υποστηρίζει μια συντονισμένη διεθνή προσπάθεια να εκτιμήσει και εντοπίσει κινδύνους σε ενεργειακές υποδομές και να συμβάλει στη βελτίωση της ασφάλειας σε αυτές. Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο των Μόνιμων Αντιπροσώπων της Συμμαχίας συμβουλεύει για **ενδεχόμενους κινδύνους στην ενεργειακή ασφάλεια** προκειμένου να καθορίσει τους τομείς όπου το NATO θα μπορούσε να συμβάλλει στις απαιτήσεις ασφαλείας των συμμάχων και κατόπιν αιτήσεως σε εθνικές ή/και διεθνείς προσπάθειες. **Η πιθανή εμπλοκή του NATO στην ενεργειακή ασφάλεια καθορίζεται στις παρακάτω δράσεις:** ενσωμάτωση στρατιωτικών πληροφοριών με άλλες ευρύτερες πληροφορίες και ανταλλαγή αυτών, προώθηση σταθερότητας, βελτιωμένη διεθνή και τοπική συνεργασία, υποστήριξη επακόλουθων διαδικασιών διαχείρισης, και προστασία κρίσιμων υποδομών¹⁴.

2. Γενικές Αρχές και Προβλέψεις του Συστήματος Χειρισμού Κρίσεων του NATO¹⁵.

Όπως αναλύθηκε παραπάνω, η διαχείριση των κρίσεων είναι ένα από τα θεμελιώδη καθήκοντα ασφαλείας του NATO. Αυτή μπορεί να περιλαμβάνει στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέτρα για την αντιμετώπιση του πλήρους φάσματος των κρίσε-

¹² UNSCR 1325 – “Women, Peace and Security”, 31 Oct 2000

¹³ UNSCR 1612 – “Children in Armed Conflict”, 26 Jul 2005

¹⁴ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49208.htm NATO’s role in Energy Security

¹⁵ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm: Crisis Management

ων - πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τις συγκρούσεις - όπως περιγράφεται στην Στρατηγική Αντίληψη του 2010. Η ικανότητα διαχείρισης κρίσεων, στηρίζεται στην εμπειρία, σε δοκιμασμένες διαδικασίες διαχείρισης κρίσεων και σε μια ενοποιημένη αλλά ευέλικτη στρατιωτική δομή διοίκησης. Έτσι έχει τη δυνατότητα να ασχοληθεί με ένα ευρύ φάσμα κρίσεων σε ένα ολοένα και πιο πολύπλοκο περιβάλλον ασφαλείας, χρησιμοποιώντας ένα κατάλληλο μείγμα πολιτικών και στρατιωτικών εργαλείων, για τη διαχείριση αναδυόμενων κρίσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν απειλή για την ασφάλεια της επικράτειας και των πληθυσμών των μελών της Συμμαχίας. Η εμπλοκή της σε καταστάσεις πέραν του Ευρωατλαντικού χώρου είναι επίσης πιθανή. Τα κράτη-μέλη εργάζονται και εκπαιδεύονται μαζί, ώστε το NATO να είναι σε θέση να σχεδιάζει και να διεξάγει πολυεθνικές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων, συχνά σε σύντομο χρονικό διάστημα. Στο σύστημα αυτό, εμπλέκονται μερικές φορές και κατά περίπτωση και άλλοι φορείς εκτός Συμμαχίας.

Ο ρόλος του NATO στη διαχείριση κρίσεων πηγαίνει πέρα από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Μια κρίση μπορεί να είναι πολιτική, στρατιωτική ή ανθρωπιστική και μπορεί επίσης να προκύψει από μια φυσική καταστροφή ή ως συνέπεια τεχνολογικών-ενεργειακών διαταραχών.

Οι Σύμμαχοι αποφασίζουν για κάθε περίπτωση χωριστά και με ομοφωνία, πρωτίστως για την αποτελεσματική πρόληψη των συγκρούσεων και συμμετέχουν ενεργά στη διαχείριση των κρίσεων, συμπεριλαμβανομένων επιχειρήσεων πέραν του Άρθρου 5. Μερικές λειτουργίες μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν εταίρους, χώρες μη μέλη του NATO και άλλους διεθνείς παράγοντες. Το NATO αναγνωρίζει ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις από μόνες τους δεν μπορούν να επιλύσουν την κρίση - σύγκρουση. Τα διδάγματα από προηγούμενες επιχειρήσεις καθιστούν σαφές ότι μια ολιστική - ολοκληρωμένη και ευρεία πολιτική, με πολιτικοστρατιωτική προσέγγιση είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική διαχείριση των κρίσεων.

Πολλές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων έχουν τους δικούς τους στόχους και τελικές καταστάσεις ανάλογα με τη φύση της κρίσης, οι οποίες θα καθορίζουν το πεδίο και την κλίμακα της ανταπόκρισης. Για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η ευελιξία, τα μέσα διαχείρισης κρίσεων του NATO συνεχώς προσαρμόζονται στο περιβάλλον ασφαλείας που εξελίσσεται.

3. Τρόπος Λήψεως Αποφάσεων – Στάδια της Διαδικασίας Χειρισμού Κρίσεων στο NATO¹⁶

Όλες οι αποφάσεις στο NATO, ακόμα και κατά το χειρισμό μιας κρίσης ή επιχείρησης, λαμβάνονται από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο (NAC), το ανώτατο όργανο της Συμμαχίας, με βάση τις πολιτικές και στρατιωτικές συμβουλές από υφιστάμενους (πολιτικά και στρατιωτικά) φορείς. **Οι αποφάσεις είναι οι εκφράσεις εθνικής κυριαρχίας και λαμβάνονται με συναίνεση μεταξύ όλων των Συμμάχων** (σήμερα 28). Αυτή η διαδικασία διαβούλευσης περιλαμβάνει συχνά και κράτη εκτός NATO, ιδίως εκείνα που εξέφρασαν την επιθυμία τους να συνεισφέρουν δυνάμεις σε μια NATOϊκή επιχείρηση, καθώς και άλλων διεθνών οργανισμών, κατά περίπτωση και σύμφωνα με τις εγκρίσεις του Συμβουλίου. Η περιγραφή του τρόπου με τον οποίο κράτη μη μέλη του NATO μπορούν να συμβάλλουν σε NATOϊκές επιχειρήσεις (πάντα με έγκριση του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου), περιέχεται στο σχετικό κείμενο πολιτικο-στρατιωτικού πλαισίου¹⁷.

Σε κάθε σημαντικό βήμα της διαδικασίας, **ο πολιτικός έλεγχος των στρατιωτικών δυνάμεων είναι καταλυτικός** και καμία απόφαση όσον αφορά στο σχεδιασμό για την ανάπτυξη ή την πραγματική εμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων του NATO μπορεί να ληφθεί χωρίς τη **ρητή πολιτική έγκριση** του Συμβουλίου.

Η Στρατιωτική Επιτροπή (Military Committee - MC), στην οποία συμμετέχουν οι Αρχηγοί των Γενικών Επιτελείων των κρατών μελών, είναι υπεύθυνη έναντι του Συμβουλίου για τη συνολική διεξαγωγή των στρατιωτικών υποθέσεων της Συμμαχίας και είναι η κύρια πηγή στρατιωτικών συμβουλών προς το Συμβούλιο, ακόμα και για σχέδια τα οποία εκπονήθηκαν από την αλυσίδα της δομής διοίκησης του NATO (NCS).

Το NATO, στο πλαίσιο του ΣΧΚ / NCRS, πρέπει να έχει την **ικανότητα διεξαγωγής εκτιμήσεων επί μιας δυνητικής ή πραγματικής κρίσης, ως μέσο για τη λήψη αποφάσεων από το NAC**, συμβάλλοντας έτσι στις διεθνείς προσπάθειες για την πρόληψη ή εκτόνωση μια αναδυόμενης κρίσης. Καθώς μια κατάσταση - ενδεχόμενη κρίση εξελίσσεται, **το NATO αξιολογεί την υφιστάμενη κατάσταση και ανα-**

¹⁶ http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_75565.htm : NATO's assessment of a crisis and development of response strategies

¹⁷ PO(2011) 0141

πτύσει τις δράσεις του, σύμφωνα με τις έξι καθορισμένες φάσεις της διαδικασίας διαχείρισης κρίσεων.

Η διαδικασία αυτή του ΣΧΚ έχει σχεδιαστεί κυρίως για να επιτραπεί στα αρμόδια επιτελεία και επιτροπές να συντονίσουν τις εργασίες τους και να υποβάλουν συμβουλές στο NAC διεξοδικά και σε εύθετο χρόνο. Η υπόψη διαδικασία επιτρέπει, επίσης, στον Ανώτατο Συμμαχικό Διοικητή Επιχειρήσεων (SACEUR), να προβεί σε προπαρασκευαστικά μέτρα στρατιωτικού σχεδιασμού με ένα λογικό χρονοδιάγραμμα, ενώ ταυτόχρονα διευκολύνει και επιτρέπει στους Συμμάχους να προβούν σε στρατηγικές πολιτικές αποφάσεις.

Οι 6 φάσεις του ΣΧΚ / NCRS που απεικονίζονται στην παρακάτω εικόνα δεν είναι άκαμπτες, καθόσον μπορεί να είναι διαφορετικής διάρκειας ή/και να επικαλύπτονται, ανάλογα με την φύση και την εξέλιξη της κρίσης.

Initial Guide - NAC guidance on which to conduct a Pol/Mil Estimate process
NID - NAC Initiating Directive (to start formal operations planning)
NED - NAC Execution Directive (to start the approved operation)
PMR - Periodic Mission Review (of an ongoing operation)

α. Φάση 1: Ενδείξεις και Προειδοποιήσεις

Παρέχονται είτε από τις υπηρεσίες Πληροφοριών και το σύστημα προειδοποίησης του NATO ή από ένα Σύμμαχο ή εταίρο. Με αυτά, υπάρχουν θεωρητικά τέσσερις επιλογές για να επιλέξει το Συμβούλιο (NAC):

(1) Να αποφασίσει ότι δεν υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω εξέταση

(2) Να εκδώσει οδηγία για εκτενέστερη και εστιασμένη επαγρύπνηση του NATO προς παροχή περισσότερων πληροφοριών στο Συμβούλιο

(3) Να λάβει υπόψη του πιθανές διπλωματικές, πολιτικές και προστατευτικές δράσεις, συμπεριλαμβανομένης της έκτακτης πολιτικής προστασίας, καθώς και τις στρατιωτικές επιπτώσεις ανάλογα με την περίπτωση

(4) Να αποφασίσει να εκκινήσει μια πλήρη αξιολόγηση της δημιουργούμενης κατάστασης και να κινηθεί προς τις φάσεις 2 και 3.

β. Φάση 2 (Εκτίμηση) και 3 (Ανάπτυξη Επιλογών και Δράσεων)

Το Συμβούλιο (NAC) εντέλλει τις αρμόδιες πολιτικές και στρατιωτικές επιτροπές να προβούν σε εκτίμηση – αξιολόγηση της κρίσης και να υποβάλλουν συμβουλές επί της διαμορφούμενης κατάστασης, καθώς και για τις επιπτώσεις της για την ασφάλεια της Συμμαχίας. Αυτή είναι η διαδικασία λεγόμενη Πολιτικο-στρατιωτική Εκτίμηση (Political-Military Estimate Process - PME). Σε αυτό το στάδιο, το Συμβούλιο αναθέτει στο SACEUR να αναπτύξει μια κατάλληλη στρατηγική δράση, ως απάντηση στην κρίση. Ανάλογα με τα αποτελέσματα της διαδικασίας PME, το Συμβούλιο μπορεί να επιλέξει μία από τις επιλογές απόκρισης παρέχοντας επίσημη πολιτική οδηγία (NAC Initiating Directive – NID) προς τις Στρατιωτικές Αρχές του NATO (NATO Military Authorities - NMA)¹⁸ να προβούν σε σχεδιασμό επιχειρήσεων για τη συγκεκριμένη επιλεγμένη δράση. Η απόφαση αυτή μεταφέρει τη διαδικασία στη Φάση 4. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο, η διαδικασία δε συνεπάγεται απόφαση του NATO για ανάληψη αποκλειστικής στρατιωτικής δράσης. Αντίθετα, όλες οι επιλογές δράσης είναι στο τραπέζι τόσο πολιτικές, διπλωματικές, ενώ ακόμα και πολιτικά-αστικά μέτρα μπορεί να έχουν ξεκινήσει, κυρίως υπό την καθοδήγηση του NAC.

¹⁸ Οι Στρατιωτικές Αρχές του NATO – NMAs αποτελούνται από τη Στρατιωτική Επιτροπή (Military Committee-MC) στην οποία συμμετέχουν οι αρχηγοί των ΕΔ των κρατών-μελών, τον SACEUR Διοικητή του Στρατηγείου Επιχειρήσεων (SHAPE) και το Διοικητή του Στρατηγείου Μετασχηματισμού (HQ SACT), υποστηριζόμενες από το Διεθνές Στρατιωτικό Επιτελείο (International Military Staff-IMS) του NATO HQs

γ. Φάση 4 (Σχεδίαση)

Στη φάση αυτή ο SACEUR αναπτύσσει την ιδέα διενέργειας - φιλοσοφία των επιχειρήσεων (Concept of Operations -CONOPS) και στη συνέχεια ένα Σχέδιο Επιχειρήσεων (OPLAN), τα οποία υποβάλλει στη Στρατιωτική Επιτροπή για αρχική έγκριση και στο Βορειοατλαντικό Συμβούλιο προς εξέταση και τελική έγκριση. Στη συνέχεια, προκειμένου να αναπτυχθούν οι δυνάμεις, το NAC θα πρέπει να δώσει την επίσημη εξουσιοδότηση για την εκτέλεση του Σχεδίου Επιχειρήσεων (μέσω του εγγράφου NAC Execution Directive – NED). Η απόφαση για εκτέλεση κινεί τη διαδικασία στη Φάση 5.

δ. Φάση 5 (Εκτέλεση)

Σε όλη τη διάρκεια αυτής της φάσης το NATO εκτελεί την αποστολή του. Επίσης διεξάγει περιοδικές εκτιμήσεις – αξιολογήσεις των εν εξελίξει επιχειρήσεων, ιδιαίτερα όταν αυτές καταστούν μακροχρόνιες, υπό τη μορφή Περιοδικών Αξιολογήσεων της Αποστολής (Periodic Mission Reviews – PMRs), προκειμένου να αξιολογηθεί η πρόοδος προς την επιθυμητή τελική κατάσταση και η απαιτούμενη στρατιωτική στάση, οι δυνατότητες και η δομή της δύναμης που επιχειρεί. Στην έδρα του NATO (NATO HQs), Περιοδικές Αξιολογήσεις Αποστολής- PMRs συνήθως λαμβάνουν χώρα σε εξαμηνιαία βάση. Αυτές παρέχουν προτεινόμενες αλλαγές που πρέπει να εξετασθούν από τη Στρατιωτική Επιτροπή και το Συμβούλιο.

ε. Φάση 6 (Μετάβαση- Μετάπτωση)

Καθώς η κατάσταση εξελίσσεται, το NATO κινείται στη φάση 6 της μετάβασης - μετάπτωσης και, εφόσον απαιτηθεί και αποφασισθεί, σχεδιάζει και υλοποιεί μια παράδοση στις αρμόδιες αρχές ώστε να αναλάβουν πλέον τη διάδοχη κατάσταση, ολοκληρώνει τη στρατιωτική αποστολή και αποσύρει σταδιακά τις δυνάμεις της Συμμαχίας.

Από τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι η έννοια της κρίσης δεν αναφέρεται σε μια κατάσταση που απαιτεί άμεσα ενέργειες υπό την πίεση του χρόνου και των συνθηκών προς άμεση διαμόρφωση μιας κατάστασης. Ο χαρακτηρισμός-χειρισμός μιας «κρίσης» γίνεται από το NAC και οι δράσεις, οι οποίες σχεδιάζονται λεπτομερώς, δεν αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός λίγων ωρών/ημερών. Η παρακολούθηση των

εξελίξεων μέσω του situational awareness και των «Ενδείξεων και Προειδοποιήσεων» θα οδηγήσει σε μια αξιολόγηση της διαμορφούμενης κατάστασης και όταν θα χαρακτηριστεί επίσημα ως «κρίση» όπου θα πρέπει να εμπλακεί το NATO, θα διερευνηθούν οι πιθανές δράσεις και επιλογές (πολιτικές ή στρατιωτικές). Ο σχεδιασμός μιας στρατιωτικής δράσης σχεδιάζεται παράλληλα λεπτομερώς (από τις στρατιωτικές αρχές) και υλοποιείται - εκτελείται εφόσον τελικά διαταχθεί (από την πολιτική αρχή). Εφόσον διαρκέσει χρονικά εξελίσσεται σε επιχείρηση που περιοδικά αξιολογείται για να σχεδιασθούν τα επόμενα βήματα, ενώ όταν διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες αποσύρονται τα στρατεύματα με παράδοση αρμοδιοτήτων στις αρμόδιες αρχές.

4. Η έννοια της «Κρίσης» για την Ελλάδα και το NATO

Έχοντας αναπτύξει τις βασικές λεπτομέρειες του ΣΧΚ/NCRS του NATO, θεωρείται ουσιώδες να κατανοήσουμε ποια είναι η αντίληψη της Ελλάδος για την κρίση και ποια η σχέση της με το ΣΧΚ του NATO.

Η Ελλάδα ως μια χώρα που βιώνει έντονα και επί σειρά ετών προκλήσεις από την πλευρά των γειτόνων της και ιδιαίτερα της Τουρκίας, έχει μια θεώρηση για την κρίση, λίγο διαφορετική από αυτή του NATO.

Στη σφαίρα της Ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, ως κρίση νοείται κάθε τροπή και κλιμάκωση των γεγονότων της πραγματικότητας, κατά τέτοιο τρόπο, που να αμφισβητείται ένα παγιωμένο σύστημα αξιών και συμφερόντων (εθνική ασφάλεια και κυριαρχία) και να προϋποτίθεται η ανταπάντηση και η αντίστοιχη ανάληψη πρωτοβουλιών από ένα αρμόδιο όργανο χειρισμού/ διαχείρισης κρίσεων. Πρόκειται για την αλληλεπίδραση πολλαπλών παραμέτρων με ποικίλα χαρακτηριστικά και άδηλα αποτελέσματα. **Τα κύρια γνωρίσματα μιας κρίσης** περιλαμβάνουν το στοιχείο του **επείγοντος** και του **απρόβλεπτου**, της **απειλής** για τη χώρα, αλλά και της **ταχείας εξέλιξης** των γεγονότων και της αναγκαιότητας λήψης **άμεσων και επιτυχών αποφάσεων**. Αρχικά υπάρχει το στοιχείο της απειλής, της επικινδυνότητας. Αυτό που κυρίως σηματοδοτεί την κλιμάκωση και κυρίως το **ιδιάζον** μιας κρίσης, είναι η παράμετρος του **αιφνιδιασμού** από τον αντιτιθέμενο, ενώ ένα άλλο σημαντικό γνώρισμα που σχετίζεται με το φαινόμενο της κρίσης, αφορά την **στενότητα και την πίεση του χρόνου**. Ο χρόνος, ως κριτήριο δράσης, αξιολόγησης και χειρισμού των κρίσεων βαραίνει αποφασιστικά, κατά τη διάρκεια τέτοιων καταστάσεων. Είναι πολύ δύσκολη η αποτίμηση και η

τελική επιλογή, υπό το βάρος τέτοιων καταστάσεων, όπου **δεν επιτρέπονται δισταγμοί, αναβολές και επανεκτιμήσεις**, ακριβώς λόγω της σοβαρότητας και κυρίως της χρονικής αναγκαιότητας για άμεση απόφαση¹⁹.

Στο NATO, όπως αναπτύχθηκε παραπάνω, η απόφαση για το χαρακτηρισμό μιας εξέλιξης ως «κρίση» λαμβάνεται από το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο (NAC), με ομοφωνία και των 28 κρατών – μελών της Συμμαχίας και εν συνεχεία ακολουθούν οι φάσεις του ΣΧΚ/NCRS. Το NATO παρακολουθεί συνεχώς τις εξελίξεις (Horizon Scanning) στις περιοχές στρατηγικού ενδιαφέροντος του όπως αυτές έχουν καθορισθεί ώστε να έχει πλήρη Επίγνωση και Ενημέρωση Κατάστασης (situational awareness), αναλύοντας τις λαμβανόμενες «Ενδείξεις και προειδοποιήσεις» (Indications and Warnings) ώστε να διαφανεί εάν μια κατάσταση ενδέχεται να γίνει κρίσιμη για τη Συμμαχία ή κάποιο μέλος της. Η διαδικασία αυτή είναι συνεχής, **προκειμένου να αποφευχθεί ο στρατηγικός αιφνιδιασμός**. Η ολιστική προσέγγιση των εξελίξεων σε συνεργασία με διάφορους άλλους οργανισμούς, χώρες και εταίρους / συνεργάτες έχει ιδιαίτερη σημασία αφού δεν επικεντρώνεται μόνο σε στρατιωτικές εξελίξεις, αλλά στο σύνολο των παραγόντων και δρώντων που δημιουργούν κάθε σοβαρή κατάσταση (actors and factors). Μετά από εμπειριστατωμένη ανάλυση - αξιολόγηση της κατάστασης και σύμφωνα με τις οδηγίες του NAC, λαμβάνονται περαιτέρω αποφάσεις που εξελίσσουν το ΣΧΚ/NCRS για το χαρακτηρισμό και αντιμετώπισή της ως «κρίση», ανάλογα με το είδος της απειλής και τη φύση της δημιουργούμενης κατάστασης. Στις επιλογές αντίδρασης του NATO δεν περιλαμβάνονται αποκλειστικά στρατιωτικές δράσεις αλλά μπορεί να αναληφθούν άλλα μέτρα όπως διπλωματικά, πολιτικά, οικονομικά. Για το λόγο αυτό στο NATO δεν έχει καθορισθεί επίσημα στα έγγραφά του ο ορισμός της έννοιας «κρίση», αλλά **γίνεται λόγος κυρίως για διαχείριση κρίσης**²⁰. Επίσης, στο NATO **ο παράγων χρόνος δεν είναι τόσο ασφυκτικά πιεστικός**, για την υλοποίηση δράσεων όσο στην Ελληνική θεώρηση της κρίσης και εξαρτάται πάντα από το είδος της απειλής και της διαμορφούμενης κατάστασης. Σαφώς όμως ο χρόνος πιέζει και επηρεάζει κάθε φάση του ΣΧΚ/NCRS (ιδιαίτερα όταν πρόκειται για λήψη πολιτικών

¹⁹ Νικόλαος Παπαναστασόπουλος : «Η διαχείριση κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική – Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων» εκδ. Σιδέρη, σελ 29-30

²⁰ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm : Crisis Management

αποφάσεων για τα επόμενα βήματα) μέχρι την εφαρμογή των καταλλήλων μέτρων για αντιμετώπιση της κρίσης. Για παράδειγμα, μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις ΗΠΑ την 11 Σεπτεμβρίου 2001, όπου για πρώτη φορά έγινε επίκληση εφαρμογής του Άρθρου 5 του καταστατικού του NATO για συλλογική άμυνα, η αντίδραση του NATO με την επέμβαση στρατιωτικών δυνάμεων έγινε μήνες αργότερα, αλλά μέχρι τη στιγμή της λήψης τελικής απόφασης και της επέμβασης ο παράγων χρόνος ασκούσε τη δική του πίεση σε κάθε φάση του ΣΧΚ/NCRS. Στην περίπτωση της κρίσης στην Ουκρανία με την προσάρτηση της χερσονήσου της Κριμαίας από τη Ρωσία, το NATO αιφνιδιάσθηκε μεν αλλά αντέδρασε σχετικά γρήγορα, εντός λίγων εβδομάδων, αρχικά με μια στοιχειώδη επίδειξη παρουσίας στα Ανατολικά του σύνορα, προς διασφάλιση των Συμμάχων του, ενώ λαμβάνει μέτρα που εξελίσσονται μέχρι σήμερα ως ανασχεση-αποτροπή της Ρωσικής ενδεχόμενης επιθετικότητας, ευρισκόμενο τυπικά στη φάση 2 -3 (PME) του ΣΧΚ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η (στρατιωτική) αντίδραση του NATO δεν αναμένεται να διαρκέσει λίγες ώρες ή μέρες, αλλά εξελίσσεται σε «επιχείρηση» που αναμένεται να διαρκέσει αρκετό χρόνο, όσο απαιτηθεί για να διαμορφωθεί η κατάσταση μετάβασης – μετάπτωσης (π.χ η επιχείρηση στο Αφγανιστάν). Τέλος, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι δράσεις του NATO στο πλαίσιο χειρισμού κρίσεων και η επιδιωκόμενη τελική κατάσταση απαιτούν πολιτική ομόφωνη απόφαση των κρατών – μελών της Συμμαχίας και επιδιώκεται να υλοποιούνται σε εφαρμογή ψηφισμάτων του ΣΑ/ΟΗΕ, ώστε να εξασφαλίζεται η προαπαιτούμενη νομιμοποίηση.

Η Ελλάδα, με τον εθνικό της ρόλο ως κυρίαρχο κράτος που υπερασπίζεται την ανεξαρτησία του και την εδαφική ακεραιότητά του, έχει υιοθετήσει το δικό της Εθνικό Σύστημα Χειρισμού κρίσεων. Παράλληλα όμως, ως μέλος του NATO έχει την υποχρέωση αλλά και το προνόμιο να λαμβάνει μέρος σε όλες τις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων του Οργανισμού, να συμμετέχει και έχει λόγο τόσο στη μετεξέλιξη του (την οποία θα κληθεί και να υποστηρίξει εμπράκτως με προσωπικό, μέσα και δυνατότητες), όσο και στη διαχείριση κρίσεων με τα όργανα της στη Συμμαχία καθώς και στο εσωτερικό της. Ανάλογες ασκήσεις διαχείρισης κρίσεων του NATO (Crisis Management Exercises – CMX) προγραμματίζονται και υλοποιούνται ετησίως και η χώρα μας λαμβάνει ενεργό μέρος, όπως όλα τα κράτη-μέλη. Εκμεταλλευόμενη ορθά το ρόλο της και με μια

συνεπή στρατηγική θα είναι σε θέση να επηρεάσει αποφάσεις και δράσεις της Συμμαχίας ώστε να εξασφαλίσει τα συμφέροντά της.

Στο πλαίσιο αυτό καθίσταται αναγκαία στην Ελλάδα η συνεχής ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος, ολιστικά κι όχι μόνο υπό στρατιωτικό πρίσμα, σε παραλληλισμό και εναρμόνιση με την ολιστική προσέγγιση και το Horizon scanning της Συμμαχίας, προς επίτευξη μιας ολοκληρωμένης ενημέρωσης κατάστασης (situational awareness), αναλύοντας τις λαμβανόμενες «Ενδείξεις και προειδοποιήσεις» (Indications and Warnings) και συμμετέχοντας ενεργά στο αντίστοιχο σύστημα του ΝΑΤΟ. Έτσι αποκτείται κοινός στόχος με τη Συμμαχία και εξασφαλίζεται μια κοινή βάση για αμοιβαία συνεργασία. Η πρωτοβουλία «Regional Focus» που θεσπίστηκε στη Σύνοδο Κορυφής της Λισαβόνας²¹ που προωθεί την συνεργασία των Εθνικών Στρατηγείων (ΓΕΕΘΑ) με τα ΝΑΤΟϊκά, η οποία σαν λειτουργία περιλαμβάνεται και στο νέο Σχέδιο Ετοιμότητας – Δράσης (Readiness Action Plan) της Συμμαχίας, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μια επιπλέον πλατφόρμα συνεχούς επικοινωνίας και συνεργασίας, πέραν της καθιερωμένης επίσημης διαδικασίας.

Πρωτίστως λοιπόν, απαιτείται από την Ελλάδα μια πιο ελαστική προσέγγιση των διεθνών οργανισμών και ιδιαίτερα του διακυβερνητικού διεθνούς συνεργασίας, (όπως είναι ο ΟΗΕ, η Ε.Ε., αλλά και το ΝΑΤΟ) και των εκατέρωθεν σχέσεων. Η κατανόηση της φύσης, της λογικής και της λειτουργίας αυτών των Οργανισμών, όχι με μια κοντόθωρη και στενά εγκλωβισμένη στο μικρόκοσμο της ελληνικής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής λογική παραμένει το κύριο ζητούμενο. Σ' αυτή την κατεύθυνση, η πλήρωση της τελευταίας προϋπόθεσης, ως άσκηση πολυμερούς διπλωματίας σ' όλους αυτούς τους Οργανισμούς, όταν είναι συνεχής και όχι μόνο όταν διακυβεύονται τα εθνικά συμφέροντα, συνιστά αναγκαία συνθήκη για τη δόμηση του όποιου θεσμικού σχήματος για τη διαχείριση των κρίσεων²².

²¹ http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm (Lisbon Summit Declaration, paragraph 49)

²² Νικόλαος Παπαναστασόπουλος : «Η διαχείριση κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική – Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων» εκδ. Σιδέρη, σελ 183-184

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

1. Παράγοντες και Πρωτοβουλίες που Καθορίζουν τη Μετεξέλιξη της Συμμαχίας

Η νέα Στρατηγική Αντίληψη του ΝΑΤΟ, που υιοθετήθηκε το 2010, προδιαγράφει τις τρεις κύριες αποστολές της Συμμαχίας: συλλογική άμυνα (Άρθρο 5), διαχείριση κρίσεων και ενδυνάμωση της συνεργασίας με τους εταίρους της, τρίτες χώρες και διεθνείς Οργανισμούς. Ένα ευέλικτο και λειτουργικό ΝΑΤΟ, που είναι σε θέση να ανταποκριθεί εγκαίρως στις ανάγκες του διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας, μπορεί να συνδράμει συμπληρωματικά τους καθ' ύλην αρμόδιους διεθνείς Οργανισμούς. Υπό αυτό το πρίσμα, η κρίση στη Συρία και στο Ιράκ, η τρομοκρατική δράση και η εξάπλωση των τζιχαντιστών, καθώς και ο κίνδυνος ανεξέλεγκτης, περιφερειακής διάχυσης της αποσταθεροποίησης στην ευπαθή περιοχή της Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής, μία γεωγραφική ζώνη που εφάπτεται των συνόρων των νοτίων Συμμάχων, προβληματίζουν το ΝΑΤΟ. Η συνεκτική, συνεργατική προσέγγιση με βασικούς περιφερειακούς δρώντες και η αξιοποίηση των υφισταμένων μηχανισμών εταιρικής συνεργασίας που έχει αναπτύξει το ΝΑΤΟ στην περιοχή, ιδίως δε του “Μεσογειακού Διαλόγου”, εκτιμάται ως απαραίτητη. Ετέρα κρίση, η οποία προκαλεί έντονο προβληματισμό και βαθιά ανησυχία στο ΝΑΤΟ, είναι η ουκρανική σε συνδυασμό με τις Ρωσικές δράσεις στην περιοχή, ιδιαίτερα μετά την αυθαίρετη προσάρτηση της χερσονήσου της Κριμαίας στη Ρωσική επικράτεια. Το ΝΑΤΟ υποστηρίζει σταθερά την εξεύρεση μιας πολιτικής και διπλωματικής λύσης στον πυρήνα της οποίας θα βρίσκεται ο σεβασμός του Διεθνούς Δικαίου, της εδαφικής ακεραιότητας και της εθνικής κυριαρχίας της Ουκρανίας εντός των διεθνώς αναγνωρισμένων συνόρων της. Παράλληλα το ΝΑΤΟ είναι υποχρεωμένο να λάβει μέτρα διασφάλισης της αμυντικής ικανότητας των μελών του, στο πλαίσιο της καταστατικής του δέσμευσης περί της συλλογικής άμυνας, ώστε να καταστεί σαφές προς όλες τις κατευθύνσεις, ότι είναι σε θέση, τόσο πολιτικά, όσο και στρατιωτικά να προστατεύσει την εδαφική ακεραιότητα και κυριαρχία όλων των Συμμάχων. Επιπλέον, η Συμμαχία οφείλει να μεριμνά για την αύξηση της ετοιμότητας των αμυντικών της ικα-

νοτήτων προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις κάθε είδους απειλές κατά της ασφάλειας των κρατών-μελών της²³.

Όπως συμφωνήθηκε στη Σύνοδο κορυφής του Σικάγο το 2012, οι «Δυνάμεις του NATO του 2020» αποτελούν το στόχο της ανάπτυξης σύγχρονων, στενά συνδεδεμένων δυνάμεων, οι οποίες θα είναι εξοπλισμένες, εκπαιδευμένες, εξασκημένες και διοικούμενες έτσι ώστε να επιχειρούν μαζί και με εταίρους σε οποιοδήποτε περιβάλλον. Οι πρωτοβουλίες της Έξυπνης Άμυνας (Smart Defence), Διασυνδεδεμένων Δυνάμεων (Connected Forces Initiative) συμβάλλουν στην επίτευξη αυτού του στόχου, ενώ το Σχέδιο Ετοιμότητας Δράσης (Readiness Action Plan - RAP) που υιοθετήθηκε ομόφωνα κατά την τελευταία Σύνοδο Κορυφής στην Ουαλία (4-5 Σεπ 2014) συμπληρώνει και ενισχύει τις υπόψη πρωτοβουλίες ενδυναμώνοντας πάνω από όλα της ετοιμότητα και την αντίδραση της Συμμαχίας. Οι προσπάθειες του NATO για να μετασχηματίσει τη δομή του και την αποτελεσματικότητά του είναι εν εξελίξει. Η εφαρμογή της Δομής δυνάμεων που συμφωνήθηκε το 2011 πλησιάζει τα τελευταία στάδιά της. Το 2014 το Συνδυασμένο Κέντρο Αεροπορικών Επιχειρήσεων (Combined Air Operations Centre) στο Torrejon και τη Συμμαχική Χερσαία Διοίκηση (Allied Land Command) στη Σμύρνη ανέπτυξαν πλήρη επιχειρησιακή ικανότητα. Η νέα Δομή Δυνάμεων του NATO αναμένεται να έχει ολοκληρώσει την πλήρη επιχειρησιακή της ανάπτυξη το Δεκ 2015²⁴.

2. Έξυπνη Άμυνα (Smart Defence)

Στην εποχή της οικονομικής κρίσης που μαστίζει τα περισσότερα κράτη, η Έξυπνη Άμυνα είναι μια πρωτοβουλία για να παρακινήσει τους Συμμάχους να δημιουργήσουν δυνατότητες άμυνας (capabilities) με την εναρμόνιση των απαιτήσεων - επιπέδου φιλοδοξίας της (level of ambition) και τη συγκέντρωση των πόρων. Καλεί τα κράτη μέλη του NATO για συνεργασία σχετικά με τη δημιουργία των σύγχρονων αμυντικών δυνατοτήτων που χρειάζεται η Συμμαχία για το μέλλον. Στο πλαίσιο της ανανεωμένης κουλτούρας της συνεργασίας, οι Σύμμαχοι ενθαρρύνονται να συνεργαστούν μεταξύ τους για την ανάπτυξη, την απόκτηση, τη λειτουργία και συντήρηση των στρα-

²³ <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/nato.html?page=1> : ΥΠΕΞ : Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO)_ Μετασχηματισμός NATO

²⁴ http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_116854.htm : The NATO Secretary General's Annual Report 2014

τιωτικών δυνατοτήτων για να μπορέσουν να αναλάβουν τα βασικά καθήκοντα της Συμμαχίας που συμφωνήθηκαν στην Στρατηγική Αντίληψη του NATO. Αυτό σημαίνει εναρμόνιση των απαιτήσεων, συγκέντρωση από κοινού των δυνατοτήτων, καθορισμό προτεραιοτήτων και καλύτερο συντονισμό των προσπαθειών.

Η επανεξισορρόπηση των αμυντικών δαπανών και των δυνατοτήτων μεταξύ των χωρών μελών, και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού είναι μια σύγχρονη απαίτηση, κρίσιμη όσο ποτέ στο παρελθόν. Οι Σύμμαχοι πρέπει να μειώσουν το χάσμα με τις Ηνωμένες Πολιτείες, εξοπλιζόμενοι με δυνατότητες που θεωρούνται κρίσιμες, ικανές για ανάπτυξη και βιώσιμες και πρέπει να επιδείξουν πολιτική βούληση για την επίτευξη αυτού του στόχου. Πρέπει να υπάρχει δίκαιη κατανομή των βαρών της άμυνας. Η Έξυπνη Άμυνα είναι ένα από τα εργαλεία του NATO για να αντιμετωπισθεί αυτή η πρόκληση²⁵.

3. Πρωτοβουλία Διασυνδεδεμένων Δυνάμεων (Connected Forces Initiative -CFI)²⁶

Η υπόψη Πρωτοβουλία είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι η Συμμαχία παραμένει προετοιμασμένη να αναλάβει το πλήρες φάσμα των αποστολών της, καθώς και για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων, που πιθανό να προκύψουν. Εποπτευόμενη και καθοδηγούμενη από τους υπουργούς Άμυνας του NATO, η πρωτοβουλία CFI έχει αναπτυχθεί και ωριμάζει μέσω ενός ισχυρού και πολύπλευρου σχεδίου που παρέχει τη δομή στους Συμμάχους για εκπαίδευση και άσκηση με συνέπεια, ενισχύει πλήρως το φάσμα διακλαδικής και συνδυασμένης εκπαίδευσης, προωθεί τη διαλειτουργικότητα (συμπεριλαμβανομένων των εταίρων της), και αξιοποιεί την πρόοδο της τεχνολογίας. Υπό το φως των ποικίλλων και ευρέως φάσματος προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Συμμαχία, η υπόψη πρωτοβουλία θα είναι το μέσο που θα παρέχει την απαιτούμενη εκπαίδευση και άσκηση για το Σχεδίου Ετοιμότητας-Δράσης (RAP) και το οποίο συμπληρώνει και ενισχύει τις «Δυνάμεις του NATO του 2020»

²⁵ http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84268.htm?selectedLocale=en : Smart Defence

²⁶ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_98527.htm : Connected Forces Initiative

4. Σχέδιο Ετοιμότητας - Δράσης (Readiness Action Plan)²⁷

“The Readiness Action Plan is the biggest reinforcement of our collective defence since the end of the Cold War. And it is my top priority to implement this plan in full and on time.”

NATO Secretary General Jens Stoltenberg, 20 November 2014²⁸

«Το Σχέδιο Ετοιμότητας Δράσης είναι η μεγαλύτερη ενίσχυση της συλλογικής μας άμυνας από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Και αποτελεί κορυφαία μου προτεραιότητα να εφαρμόσω αυτό το σχέδιο πλήρως και έγκαιρα»

Γενικός Γραμματέας του NATO Jens Stoltenberg, 20 Νοεμβρίου 2014

Στην τελευταία Σύνοδο Κορυφής του NATO στην Ουαλία το Σεπτέμβριο του 2014, οι ηγέτες της Συμμαχίας ενέκριναν ένα Σχέδιο Ετοιμότητας - Δράσης (Readiness Action Plan - RAP) το οποίο θα καθιστά το NATO έτοιμο να αντιδράσει γρήγορα και σταθερά στις νέες προκλήσεις ασφαλείας, που από το 2014 και έπειτα, έχουν αλλάξει τα γεωστρατηγικά δεδομένα. Το σχέδιο προβλέπει μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση των αλλαγών στον περιβάλλον ασφαλείας, εντός αλλά και πλησίον της Ευρώπης. Αναποκρίνεται στις προκλήσεις που θέτει η Ρωσία, καθώς επίσης και στις απειλές που προέρχονται στη νότια πτέρυγα της Συμμαχίας και ειδικότερα από τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Τα μέτρα που υιοθετήθηκαν είναι αμυντικά, αναλογικά και ευθυγραμμισμένα με τις διεθνείς υποχρεώσεις και ρόλο του NATO.

Το σχέδιο δράσης Ετοιμότητας περιέχει δύο πυλώνες, οι οποίοι αναπτύσσονται παρακάτω:

α. Μέτρα Διασφάλισης Συμμάχων (Assurance Measures-ASR)

Περιλαμβάνουν αυξημένη στρατιωτική παρουσία των NATOϊκών δυνάμεων στο έδαφος των Ανατολικών Συμμάχων σε περιοδική βάση και διεξαγωγή δραστηριοτήτων για τη διασφάλιση των υπόψη κρατών από πιθανές απειλές (κυρίως από την πλευρά της Ρωσίας) και την αποτροπή. Η λήψη των υπόψη μέτρων ξεκίνησε το Μάιο 2014 μετά τη μονομερή προσάρτηση της χερσονήσου της Κριμαίας από τη

²⁷ http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_02/20150205_1502-Factsheet-RAP-en.pdf: NATO's Readiness Action Plan (Feb 2015)

²⁸ http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-facstsheet-rap-en.pdf : NATO's Readiness Action Plan (Dec 2014)

Ρωσία και είναι εν εξελίξει. Όπως αναφέρεται στη δήλωση της Συνόδου Κορυφής της Ουαλίας, τα μέτρα διασφάλισης περιλαμβάνουν «συνεχή παρουσία σε αέρα, γη, θάλασσα και στρατιωτική δραστηριότητα στο ανατολικό τμήμα της Συμμαχίας ... σε μια περιστροφική (rotational) βάση». Όλοι οι 28 Σύμμαχοι συμβάλουν στην προσπάθεια αυτή. Τα μέτρα αυτά μπορούν να κλιμακωθούν προς τα πάνω ή προς τα κάτω ανάλογα με την κατάσταση ασφαλείας.

Στο πλαίσιο των Μέτρων Διασφάλισης, το NATO έχει εκτελέσει τα παρακάτω:

(1) Αύξησε τον αριθμό των μαχητικών αεροσκαφών που εκτελούν εναέριες περιπολίες (Air Patrols) πάνω από τις χώρες της Βαλτικής, καθώς και τον αριθμό των βάσεων των υπόψη αεροσκαφών.

(2) Ανέπτυξε μαχητικά αεροσκάφη στη Βουλγαρία, Πολωνία και Ρουμανία για διεξαγωγή εκπαίδευσης και ασκήσεων.

(3) Ξεκίνησε την υλοποίηση πτήσεων επιτήρησης με Α/Φ AWACS και Α/Φ Ναυτικής επιτήρησης πάνω από την επικράτεια των Ανατολικών χωρών της Συμμαχίας και κατά μήκος της ανατολικής της περιφέρειας.

(4) Απέστειλε περισσότερα πλοία για περιπολίες στη Βαλτική Θάλασσα, τη Μαύρη Θάλασσα και τη Μεσόγειο.

(5) Ανέπτυξε χερσαίες δυνάμεις στις ανατολικές περιοχές της Συμμαχίας για διεξαγωγή εκπαίδευσης / ασκήσεων σε περιοδική – περιστροφική βάση.

(6) Διεξήγαγε πάνω από 200 NATOϊκές και Εθνικές ασκήσεις στην Ευρώπη το 2014.

(7) Αρκετοί Σύμμαχοι έχουν αποστείλει χερσαίες και αεροπορικές δυνάμεις στην Ανατολική Ευρώπη για εκπαίδευση και ασκήσεις σε διμερή βάση.

β. Μέτρα Προσαρμογής (Adaptation Measures-ADT)

Περιλαμβάνουν αναγκαίες αλλαγές και βελτιωμένες ενέργειες για τη μακροπρόθεσμη στρατιωτική στάση και τις δυνατότητες της Συμμαχίας. Τα μέτρα αυτά, τα οποία θα ενδυναμώσουν τη στρατιωτική στάση και θα αυξήσουν τα επίπεδα ετοιμότητας της Συμμαχίας περιλαμβάνουν:

(1) Βελτίωση των δυνάμεων Αντίδρασης του NATO (NATO Response Force – NRF) ώστε να καταστούν πιο ευέλικτες και ικανότερες αυξάνοντας το μέγεθος και τη δυνατότητα αντίδρασής τους. Οι χερσαίες δυνάμεις θα πρέπει να αναδιάρθρωθούν σε διακλαδικές ώστε να αποτελούνται από χερσαία τμήματα στα οποία θα προσαρτηθούν αεροπορικά και θαλάσσια μέσα, ώστε να μπορούν να κινηθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα, προκειμένου να ανταποκριθούν άμεσα στις απειλές. Στο σύνολό τους ως διακλαδικές, οι NRF χερσαίες δυνάμεις θα μπορούσαν να συγκροτηθούν φτάνοντας μέχρι και στο μέγεθος Μεραρχίας.

(2) Στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης της NRF, δημιουργία μιας νέας Δύναμης ταχείας αντίδρασης (Πολύ Υψηλής Ετοιμότητας Διακλαδικής Δύναμης - Very High Readiness Joint Task Force -VJTF) ως «αιχμή του δόρατος». Η δύναμη αυτή θα αποτελείται από μια πολυεθνική Ταξιαρχία (δυνάμεις περίπου 5.000 ανδρών) με μέχρι 5 Τάγματα υποστηριζόμενα από αεροπορικές, θαλάσσιες και ειδικές δυνάμεις, ικανής να αναπτυχθεί μέσα 2-3 ημέρες. Το NATO εργάζεται για να συγκροτηθεί η νέα δύναμη στις αρχές του 2016. Διάφορες χώρες της Συμμαχίας, που προσφέρθηκαν να τεθούν επικεφαλής της υπόψη δύναμης, προσφέροντας τον κύριο πυρήνα αυτής, έχουν ξεκινήσει ήδη σχετική εκπαίδευση και ασκήσεις.

(3) Δημιουργία πολυεθνικών Στοιχείων διοίκησης και ελέγχου του NATO στα εδάφη των Ανατολικών Συμμάχων. Κατά τη συνεδρίαση των ΥΠΑΜ της Συμμαχίας τον Φεβρουάριο του 2015, αποφασίσθηκε η άμεση σύσταση των πρώτων έξι πολυεθνικών Στοιχείων διοίκησης και ελέγχου – Μονάδων Ένταξης Δυνάμεων του NATO (the NATO Force Integration Units - NFIUs) - αρχικά στη Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία και Ρουμανία. Οι NFIUs θα διευκολύνουν την ταχεία ανάπτυξη των δυνάμεων του NATO στην περιοχή, όταν απαιτηθεί. Θα λειτουργούν επίσης ως σύνδεσμοι μεταξύ των εθνικών και των NATOϊκών δυνάμεων και θα βοηθήνε στον αμυντικό σχεδιασμό και στη διεξαγωγή πολυεθνικών εκπαιδεύσεων και ασκήσεων. Κάθε μια από τις NFIUs αναμένεται να φιλοξενήσει αρκετές δεκάδες προσωπικό του NATO.

(4) Αύξηση του βαθμού ετοιμότητας και των δυνατοτήτων του Στρατηγείου του Βορειοανατολικού Πολυεθνικού Σώματος Στρατού στο Szczecin της Πολωνίας. Το υπόψη Στρατηγείο θα είναι ικανό να διοικήσει δυνάμεις που θα αναπτυ-

χθούν στις χώρες της Βαλτικής και την Πολωνία, εφόσον απαιτηθεί, και θα αποτελέσει κομβικό σημείο για την περιφερειακή συνεργασία. Η Δανία, η Γερμανία και η Πολωνία έχουν αναλάβει επικεφαλής στο υπόψη το έργο. Η Ρουμανία έχει επίσης εκφράσει την πρόθεσή της να διαθέσει ένα νέο (Νοτιοανατολικό) αναπτύξιμο Στρατηγείο Πολυεθνικής Μεραρχίας.

(5) Ενίσχυση της μόνιμης ναυτικής δύναμης του NATO με περισσότερα πλοία και τύπους πλοίων.

(6) Η βελτίωση της ικανότητας του NATO να ενισχύσει τους ανατολικούς Συμμάχους του μέσω προπαρασκευής των εθνικών τους υποδομών, όπως αεροδρομίων και λιμανιών.

(7) Διεξαγωγή περισσότερων ασκήσεων επικεντρωμένων στη διαχείριση κρίσεων και στη συλλογική άμυνα.

Επιπρόσθετα, το Σχέδιο Ετοιμότητας - Δράσης περιλαμβάνει μια σειρά βελτιώσεων του συστήματος ΔΜ με σχεδιασμένη προ-τοποθέτηση εφοδίων, υλικών και εξοπλισμού.

Το υπόψη σχέδιο εξασφαλίζει την ανάγκη για συνεκτική και ευέλικτη Δομή Διοικήσεως (NATO Command Structure) και την ανάγκη για τοπική – περιφερειακή εμπειρία, μέσω ανταλλαγής πληροφοριών, γνώσεων και συνεργασία όχι μόνο μεταξύ των Στρατηγείων του NATO αλλά και με τα κράτη – μέλη (μέσω των Γενικών Επιτελείων -ΓΕΕΘΑ). Περιλαμβάνει την πρακτική εφαρμογή της ολιστικής αντίδρασης σε σύνθετα πολιτικο-στρατιωτικά σενάρια από το στρατηγικό μέχρι το τακτικό επίπεδο, συμπεριλαμβάνοντας επίσης «υβριδικές» απειλές²⁹.

²⁹ The NATO Secretary General's Annual Report 2014

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

1. Υφιστάμενη Κατάσταση

α. Γεωγραφική Οριοθέτηση της Περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου.

Τα γεωγραφικά όρια της Ανατολικής Μεσογείου δεν αποτυπώνονται ούτε καθορίζονται σαφώς σε επίσημα έγγραφα. Παρά το γεγονός αυτό, στο γεωμορφολογικό υπόβαθρο της Μεσογείου διακρίνονται δύο μεγάλες υποθαλάσσιες λεκάνες, η Δυτική και η Ανατολική. Μια προσεκτική μελέτη του χάρτη κάνει εμφανές ότι η λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου περιλαμβάνει τη θαλάσσια περιοχή από το Ιόνιο και το Λιβυκό Πέλαγος και ανατολικότερα, συμπεριλαμβάνοντας τις ακτές 8 κρατών : Ελλάδας, Τουρκίας, Κύπρου, Συρίας, Λιβάνου, Ισραήλ, Αιγύπτου και Λιβύης. Τυπικά, ενώ ο όρος «Ανατολική Μεσόγειος» αναφέρεται στη συγκεκριμένη θαλάσσια περιοχή (ύδατα), η χρησιμοποίηση του όρου «ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου» περιλαμβάνει και τα εδάφη των παρακτίων αυτής κρατών. Ορισμένες φορές κάποιοι αναλυτές, σε μια πιο ελεύθερη προσέγγιση τους, αγγίζουν και τα όρια των περιοχών της Μέσης Ανατολής και επεκτείνονται και σε βάθος πίσω από τη Βόρειο Αφρική.

β. Γεωπολιτική Αξία της Ανατολικής Μεσογείου

Η Γεωπολιτική αξία της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου είναι τεράστια. Βρίσκεται στο ανατολικό άκρο του ευρωπαϊκού νότου και ενώνει την Ευρώπη με την Ασία και την Αφρική. Μέσω των στενών των Δαρδανελίων και της Διώρυγας του Σουέζ φέρνει την Ευρώπη σε επικοινωνία με άλλες θάλασσες (Μαύρη Θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό) και την ενώνει με τη Μέση Ανατολή. Η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί μια περιοχή με έντονη διαχρονική κινητικότητα, όπου το σκηνικό της παγκόσμιας

γεωπολιτικής παρέμβασης παρέμενε πάντα σταθερό, αλλάζοντας μόνο τους πρωταγωνιστές του.

Η Μεσόγειος επανέκτησε τη χαμένη αρχαία της αίγλη ως ομφαλός του κόσμου μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο, λόγω των ιδεολογικών αντιπαραθέσεων των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά και λόγω της γειννιάσής της με την ενεργειακά πλούσια Μέση Ανατολή. Από το 1944 Αμερικανοί σχεδιαστές μίας πιθανής μελλοντικής σύγκρουσης με τη Σοβιετική Ένωση θεωρούσαν τη Μεσόγειο και μαζί της τη Μέση Ανατολή μέχρι τον Περσικό Κόλπο ως ένα ενιαίο στρατηγικό θέατρο. Κατά τους σχεδιασμούς αυτούς το θέατρο αυτό έπρεπε να βρίσκεται υπό δυτικό έλεγχο, ή σε κάθε περίπτωση ν' αποκλείεται από το θέατρο αυτό η παρουσία των Σοβιετικών. Ο έλεγχος των πετρελαϊκών κοιτασμάτων από τους Σοβιετικούς θα ισοδυναμούσε με ομηρία της οικονομίας της Δυτικής Ευρώπης και στρατηγική ήττα των Αμερικανών. Έτσι, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, από το 1946 διατηρούν ανεπτυγμένο στη λεκάνη της Μεσογείου τον 6ο Αμερικανικό Στόλο – μια πυρηνική δύναμη κρούσης και καθίστανται η πιο ισχυρή στρατιωτική δύναμη στη Μεσόγειο. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία πάντοτε αποζητούσε έξοδο στα θερμά ύδατα της Μεσογείου για την άσκηση της επιρροής της και την προστασία των συμφερόντων της, καθόσον τα ψυχρά ύδατα της Βόρειας Θάλασσας αχρηστεύουν το στόλο της για εννέα μήνες το χρόνο. Τέλος, το κράτος του Ισραήλ, το οποίο μέχρι το 1948 δεν υπήρχε καν στο χάρτη της Μεσογείου, έχει καταστεί ο δεύτερος υπολογίσιμος δρών ως μια πυρηνική δύναμη, με 200 – 400 πυρηνικές κεφαλές στο οπλοστάσιό του. Το Ισραήλ απέδειξε ότι διαθέτει την πολιτική βούληση να χρησιμοποιήσει τη συμβατική του ισχύ, ακόμη και την πυρηνική του, όταν αισθάνεται υπαρξιακή απειλή. Από τη σκοπιά του, το Ισραήλ (1948) θεωρούσε και θεωρεί την ελεύθερη πρόσβαση προς τη Μεσόγειο αναντικατάστατο πυλώνα της υψηλής του στρατηγικής για επιβίωση μέσα σ' ένα κατά τ' άλλα εχθρικό περιβάλλον. Η στρατηγική σύζευξη μεταξύ Ουάσιγκτον και Ιερουσαλήμ είναι τοις πάσι γνωστή. Στη Μεσόγειο ταυτίζονται απόλυτα, με τους Αμερικανούς να οδεύουν ανατολικά και τους Ισραηλινούς δυτικά. Γεωπολιτικά, Ελλάδα και Κύπρος είναι οι τελευταίες δυτικές χώρες προς την Ανατολή και είναι οι πρώτες δυτικές χώρες προς τη Δύση³⁰.

³⁰ Μάριος Ευρυβιάδης: «Η Μεσόγειος θάλασσα ως το κεντρικό γεωστρατηγικό σημείο του κόσμου», 2 Μαΐου 2012

Σήμερα, η προοπτική εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων που βρίσκονται στο υπέδαφος της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς και οι αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου που σχεδιάζονται ή/και εξελίσσονται στην περιοχή αναβαθμίζουν και εξελίσσουν την ιστορική γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της και διαφαίνεται ότι δεν είναι δυνατό μια μόνο παγκόσμια δύναμη να κυριαρχήσει στο σύνολο της ευαίσθητης αυτής περιοχής. Η ελευθερία θαλασσιών συγκοινωνιών στην περιοχή είτε για λόγους εμπορίου είτε για λόγους στρατηγικής επιρροής και συμμετοχής στις εξελίξεις στον ευαίσθητο αυτό κόμβο της υφηλίου, αποτελεί πόλο έλξης και συμφερόντων πολλών χωρών, συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας και της Κίνας.

γ. Αξία της Ανατολικής Μεσογείου για το NATO.

Για το NATO η περιοχή προσφέρει πρόσβαση και ελευθερία κινήσεων στον Οργανισμό για επίδειξη ισχύος, προσανατολισμό δυνάμεων και πιθανές δράσεις σε ευαίσθητες περιοχές (Μέση Ανατολή, Βόρειο Αφρική) εφόσον απαιτηθεί, σε περίπτωση ανάθεσης σχετικής αποστολής από τον ΟΗΕ, στο πλαίσιο του Άρθρου 5 για αντιμετώπιση απειλής σε κάποιο κράτος της Νοτιοανατολικής Πτέρυγας του αλλά και της συλλογικής άμυνας κατά της τρομοκρατίας, σύμφωνα με το διεθνή του ρόλο, το καταστατικό του και τις συλλογικές αποφάσεις κατά τις Συνόδους Κορυφής. Η οργάνωση και διεξαγωγή σχετικών επιχειρήσεων όπως η ναυτική επιχείρηση κατά της τρομοκρατίας «Active Endeavour³¹» στην ανατολική Μεσόγειο και η Αντιαεροπορική επιχείρηση για προστασία του Τουρκικού εναερίου χώρου από το καθεστώς Άσσαντ στη Συρία «NATO Support to Turkey³²» αποτελούν πρακτικές δράσεως και εμπλοκής της Συμμαχίας στην περιοχή, καταδεικνύοντας τη σημασία της για την εξασφάλιση των συμφερόντων της. Επίσης, το NATO εξασφαλίζει ελευθερία κινήσεων μέσω της λεκάνης της ανατολικής Μεσογείου και σε άλλες περιοχές όπως στη Μαύρη Θάλασσα (στο υπογάστριο της Ρωσίας), την Κόκκινη Θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό (πρόσβαση στις ανατολικές ακτές της Αφρικής, στα νότια της Μέσης ανατολής και στην Ασία). Η εγκαθίδρυση Βρετανικής βάσεως στην Κύπρο καταδεικνύει τη σημασία της περιοχής και

31 Για περισσότερες λεπτομέρειες: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm (Operation Active Endeavour)

32 Για περισσότερες λεπτομέρειες: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_92140.htm (NATO Support to Turkey)

αποτελεί θετικό στοιχείο για το NATO, μέλος του οποίου είναι το Ηνωμένο Βασίλειο. Επιπρόσθετα, η ύπαρξη του κέντρου ναυτικής συντήρησης της Ρωσίας στην Ταρτούς της Συρίας (το οποίο θα μπορούσε ίσως να μετεξελιχθεί και σε Ρωσική Βάση), η πρόσφατη διμερής συμφωνία Κύπρου – Ρωσίας για χρήση Κυπριακών λιμένων από Ρωσικά πλοία³³, σε συνδυασμό με τις πρόσφατες κοινές Σινο-Ρωσικές και Ρωσο-Αιγυπτιακές ναυτικές ασκήσεις στην περιοχή, κεντρίζουν το ενδιαφέρον του NATO στο παιχνίδι επιρροής και επιβολής ισχύος έναντι της Ρωσίας. Τέλος, οι ενεργειακές εξελίξεις στην περιοχή δεν αφήνουν αδιάφορο το NATO το οποίο έχει ρόλο στην ενεργειακή ασφάλεια όπως αναπτύχθηκε στο Πρώτο κεφάλαιο του παρόντος και το καθιστούν πιθανό δρώντα στην περιοχή.

δ. Εξελίξεις στην Περιοχή – Διαμορφούμενη Κατάσταση

Σήμερα οι εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου είναι έντονες, με ποικιλία δράσεων και διαμορφώνουν ένα πολυσύνθετο, εύθραυστο και ανασφαλές περιβάλλον στο οποίο κυριαρχούν αφενός οι δράσεις - επιρροές ορισμένων χωρών για την επιβολή ισχύος και εξασφάλιση ζωτικών συμφερόντων τους (κυρίως οικονομικών, ενεργειακών και γεωπολιτικών) και με έντονες διακυμάνσεις σε διμερείς ή/και πολυμερείς σχέσεις και αφετέρου, ορισμένες χώρες καταβάλλουν προσπάθειες για την διατήρηση της κρατικής συνοχής, την ασφάλεια των συνόρων τους, την αποφυγή αποδιοργάνωσής τους και την επιβίωσή τους έναντι απειλών – κυρίως τρομοκρατικών, καθώς και για την ανοικοδόμησή τους από τις ταραχές και τις συρράξεις που τις μαστίζουν.

Συνοπτικά οι παράγοντες και εξελίξεις που διαμορφώνουν την παρούσα κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου είναι όπως παρακάτω:

(1) **Η εμφάνιση των εξτρεμιστών Σουνιτών ισλαμιστών, μελών του ISIL (Islamic State of Iraq and the Levant)**, που αποσκοπούν στην εγκαθίδρυση ενός ισλαμικού χαλιφάτου στη Μέση Ανατολή. Το υπόψη κίνημα – οργάνωση μετά τις αρχικές επιτυχίες του στο Ιράκ εξαπλώθηκε και στη Συρία και βασιζόμενο στην επιρ-

³³ Για περισσότερες λεπτομέρειες:

<http://www.kathimerini.gr/805045/article/epikairothta/kosmos/dieykolynseis-kyproy-sto-rwsiko-polemiko-naytiko> (Διευκολύνσεις Κύπρου στο Ρωσικό Πολεμικό Ναυτικό)

ροή που έχει στους ακραίους ισλαμιστές οραματίζεται την περαιτέρω επέκταση του και σε άλλες περιοχές. Η απήχηση του εγχειρήματος υπήρξε μεγάλη και οι επιτυχίες της οργάνωσης προσέλκυσαν οπαδούς ακόμα και από δυτικές χώρες στην Ευρώπη αλλά και την άλλη άκρη του Ατλαντικού, που για τους δικούς τους λόγους εντάχθηκαν στους κόλπους της οργάνωσης, μαχόμενοι είτε στα εδάφη της Μέσης Ανατολής, είτε συμμετέχοντας συνωμοτικά εντός των δυτικών πόλεων στις οποίες διαβιούν. Το γεγονός αυτό έχει προσδώσει στην οργάνωση ιδιαίτερη αξία και χαρακτηριστικά και έχει θέσει νέα διάσταση στο θέμα απειλή και ασφάλεια, χωρίς γεωγραφικά σύνορα, όπως τρομοκρατικές ενέργειες ακόμα και εντός Ευρωπαϊκών πόλεων (πχ. επίθεση στον εκδοτικό οίκο Charlie Hebro στο Παρίσι τον Ιαν 2015), σε συνδυασμό με τις βίαιες και αποτρόπαιες μεθόδους που ακολουθεί η οργάνωση έναντι των εχθρών της. Η εμφάνιση της υπόψη οργάνωσης στην περιοχή και οι μάχες που διεξάγονται έχουν αποσταθεροποιήσει περαιτέρω τη Συρία και το Ιράκ, ενώ ισλαμικές οργανώσεις που δρουν στην Αφρική, για να αναβαθμίσουν την ύπαρξή τους, δηλώνουν πίστη και σύνδεση με το ISIL. Η υπόψη οργάνωση έχει ήδη καταλάβει σημαντικές εκτάσεις και περιοχές στο Ιράκ και τη Συρία αλλά σταδιακά επεκτείνεται περαιτέρω και στη Βόρειο Αφρική, ενώ ομάδες του στρατολογούν νέα μέλη σε πολλές χώρες στη Μέση Ανατολή, την Αφρική αλλά και την Ευρώπη. Έχει ήδη αποκτήσει οργανωτικές δομές κράτους και συντηρεί την εξουσία του στις καταληφθείσες περιοχές, διαθέτει οικονομικές πηγές (από κατοχή πετρελαιοπηγών, λαθρεμπόριο ή ακόμα και από δωρεές που λαμβάνει), διαφημίζει την ισχύ του ακόμα και με ακραίους τρόπους, όπως μαζικοί αποκεφαλισμοί ομήρων, και οι επιτυχίες του το παρουσιάζουν ως δείγμα αξιόπιστης, ελπιδοφόρας (για την επικράτηση του νόμου της Σαρίας) και υπολογίσιμης δύναμης στους φανατικούς ισλαμιστές ανά τον κόσμο. Στη μάχη κατά του ISIL, πέραν από την εμπλοκή των τοπικών κυβερνήσεων που προσπαθούν να περιορίσουν τη δράση του και να διατηρήσουν την ασφάλεια τους, έχει συγκροτηθεί συμμαχία 60 χωρών υπό την αρχηγία των ΗΠΑ για τον περιορισμό της δράσης του³⁴. Η υπόψη συμμαχία, στην οποία μεταξύ άλλων συμμετέχουν με ποικιλία επιμέρους δράσεων τόσο αραβικά κράτη της Μέσης ανατολής, όσο και οι 28 χώρες του NATO – αλλά όχι ο Οργανισμός ως οντότητα, επιχειρεί στρατιωτικά κυρίως με την εκτέλεση αεροπορικών επιδρομών κατά του ISIL. Άλλοι δρώντες κατά του ISIL εί-

³⁴ <http://www.state.gov/s/seci/> (US Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIL)

ναι οι Κούρδοι του Ιράκ και της Συρίας, μέρος των ενόπλων οργανώσεων που αντιμάχονται το καθεστώς Άσσαντ στη Συρία (μετριοπαθείς ή κοσμικοί μουσουλμάνοι που θα εκπαιδευθούν στην Τουρκία και την Ιορδανία), ενώ Τουρκία, Λίβανος (με τη Σιιτική οργάνωση Χεζμπολάχ που ελέγχει της ΕΔ), Ιορδανία, Ιραν και Ισραήλ προσπαθούν να διατηρήσουν ανέπαφα τα σύνορά τους και να εξασφαλίσουν την περαιτέρω ασφάλειά τους.

(2) **Η μακροχρόνια σύρραξη στη Συρία**, η οποία το 2011 ξεκίνησε ως εμφύλια αλλά κατέληξε πολύπλοκη και στην οποία εμπλέκονται πολλοί δρώντες με διαφορετικές τάσεις και επιδιώξεις, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω. Το καθεστώς Άσσαντ, υποστηριζόμενο από τη Ρωσία και το Ιράν μάχεται για την επιβίωσή του και την επικράτησή του απέναντι στις πολυσύνθετες αντιπολιτευόμενες δυνάμεις που το μάχονται ενόπλως. Οι αντιτιθέμενες δυνάμεις παραμένουν διαιρεμένες, με τον κύριο πολιτικό αντιπολιτευόμενο δρώντα, το Συριακό Εθνικό Συνασπισμό (Syrian National Coalition -SNC) να υπολείπεται σε συνάφεια και λαϊκή υποστήριξη μέσα στη Συρία. Οι αντικαθεστωτικές δυνάμεις περιλαμβάνουν ποικίλους άλλους δρώντες μεταξύ των οποίων προεξέχουν ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός (Free Syrian Army – FSA), το Ισλαμικό Μέτωπο (Islamic Front), το Μέτωπο Αλ Νούστρα (Al-Nusra Front – ANF) που σχετίζεται με την Αλ Κάιντα, το ISIL και οι Σύριοι Κούρδοι μαχητές. Οι μακροχρόνιες συμπλοκές στη συριακή επικράτεια έχουν οδηγήσει σε φυγή τεράστια κύματα προσφύγων εκτός της χώρας με σημαντική ανθρωπιστική επίδραση στις γειτονικές περιοχές, κυρίως στην Τουρκία, Ιορδανία και Λίβανο, καθώς επίσης και στην Ελλάδα και την Ιταλία. Το NATO παρακολουθεί προσεκτικά τις εξελίξεις στην περιοχή και έχει καταδικάσει τις πρακτικές βίας, ιδιαίτερα τη χρήση βιολογικών όπλων-μέσων κατά του πληθυσμού από το καθεστώς Άσσαντ και έχει ανακηρύξει τόσο αυτό όσο και το ISIL ως απειλή για το Συριακό λαό³⁵.

(3) **Οι εσωτερικές συρράξεις στη Λιβύη που ακολούθησαν την πτώση του Καντάφι** με έναν εμφύλιο πόλεμο να μαίνεται ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές για την επικράτηση στην εξουσία. Σήμερα η Λιβύη είναι βυθισμένη σε ένα πολιτικό και στρατιωτικό αδιέξοδο με δύο κύρια αντίπαλα στρατόπεδα που μάχονται για

³⁵ NATO Wales Summit 2014 Final Declaration

την εξουσία: από την μία το House of Representatives (HoR) στο Tobruk με τα υπολείμματα του εθνικού στρατού και την πολιτοφυλακή του Zintan στα ανατολικά της χώρας και από την άλλη, δυτικά στην Tripoli το General National Congress (GNC) ένας ευρύς συνασπισμός πολιτοφυλακών τα μέλη του οποίου έχουν θρησκευτικά – φονταμενταλιστικά κίνητρα. Ενώ επισήμως το HoR αναγνωρίζεται διεθνώς ως ο νόμιμος εκπρόσωπος της χώρας, το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, το Νοέμβριο 2014, έκρινε την εκλογή του αντισυνταγματική. Η ανυπαρξία κεντρικής εθνικής Αρχής έχει προσελκύσει και άλλα ακραία θρησκευτικά μέρη όπως το ISIL και η οργάνωση Ansar al-Sharia (ήδη ελέγχουν μερικώς τη Derna, τη Sirte και τη Benghazi) ή ακόμα και ακραίες εθνο-θρησκευτικές ομάδες (Toubou και Touareg), ιδιαίτερα στα νότια. Μετά την επιχείρηση «Unified Protector»³⁶ (Μαρ – Οκτ 2011) του NATO για την προστασία του Λιβυκού πληθυσμού από το καθεστώς Καντάφι, το Μάιο 2013 οι τότε Λιβυκές αρχές ζήτησαν από το NATO παροχή συμβουλευτικής βοήθειας για την επανασύσταση της κρατικής άμυνας και ασφάλειας. Παρά την ανταπόκριση του Οργανισμού με την εγκαθίδρυση ειδικής συμβουλευτικής ομάδας (NATO Support Advisory Team), η οποία συνεργαζόταν με τις Αρχές διερευνώντας τις πιθανότητες εφαρμογής του Λιβυκού αιτήματος, η επιδείνωση της εσωτερικής κατάστασης, με την έξαρση της βίας και του εμφυλίου πολέμου που έφερε στο προσκήνιο θρησκευτικές ακραίες ομάδες και ενέργειες, οδήγησε στην παύση του εγχειρήματος και την απόσυρση της υπόψη ομάδας. Οι χώρες του NATO στη Σύνοδο Κορυφής της Ουαλίας το Σεπτέμβριο 2014 ανανέωσαν την ετοιμότητά τους να υποστηρίξουν τις Λιβυκές αρχές στην επανασύσταση της κρατικής ασφάλειας και άμυνας.

(4) **Τα ενεργειακά αποθέματα υδρογονανθράκων – φυσικού αερίου στη θαλάσσια περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και οι τάσεις για εξόρυξη και εκμετάλλευσή τους**, προσδίδουν νέα διάσταση στην περιοχή. Οι περισσότερες χώρες έχουν προβεί σε ενέργειες εντοπισμού κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Κοιτάσματα εντοπίστηκαν στην Ελλάδα, στην Κύπρο, στην Αίγυπτο, στη Λιβύη, στο Ισραήλ και την Παλαιστινιακή αρχή, καθώς και στη Λιβύη. Από αυτές, η μόνη χώρα που έχει αποδεδειγμένα πλήρως εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα και οργανωμένο σύστημα εισα-

³⁶ http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_71652.htm?selectedLocale=en# NATO and Libya/Operation Unified Protector

γωγής και εξαγωγής φυσικού αερίου είναι η Αίγυπτος³⁷. Ο σχεδιασμός κατασκευής των αγωγών μεταφοράς φυσικού αερίου, TAR (TransAtlantic Pipeline) για τη μεταφορά αερίου από την Κασπία μέσω Ελλάδας προς την Ιταλία, του αγωγού Turkish Stream (σε αντικατάσταση του ακυρωθέντος αγωγού South Stream) για μεταφορά αερίου από τη Ρωσία, μέσω Τουρκίας και εκείθεν πιθανόν μέσω Ελλάδος – ΠΓΔΜ – Σερβίας και τέλος του αγωγού Ισραήλ – Κύπρου – Ελλάδος, εγκαινιάζουν νέες γεωπολιτικές συνιστώσες και δυναμικές στην περιοχή. Η ανάγκη για διαφοροποίηση των προμηθειών φυσικού αερίου, αποφεύγοντας μια μονοπωλιακή εξάρτηση από τη Ρωσία, έχει καταστεί στρατηγική προτεραιότητα για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδιαίτερα μετά τη επιβολή κυρώσεων κατά της Ρωσίας (συνεπεία της εισβολής στην Κριμαία και της υποστήριξης απόσχισης εδαφών της Ουκρανίας). Τα ενεργειακά αποθέματα σε χώρες με πολιτικά – οικονομικά προβλήματα δημιουργούν νέες οικονομικές και πολιτικές προοπτικές, δεδομένου ότι η ενεργειακή ανεξαρτησία ενός κράτους είναι ικανή να κρατήσει σε απόσταση τυχόν πολιτικές αναταραχές, αποτελούν όμως παράλληλα και πηγή δυνητικών προβλημάτων. Μια σειρά από διενέξεις γύρω από τα χωρικά ύδατα δυσχεραίνουν την εκμετάλλευσή τους, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν παγιωμένες περιφερειακές διενέξεις και διεκδικήσεις. Στις διενέξεις συγκαταλέγεται η εμπόλεμη κατάσταση ανάμεσα στο Λίβανο και το Ισραήλ, η Ισραηλινο-Παλαιστινιακή σύγκρουση, το Κυπριακό και οι τεταμένες σχέσεις της Τουρκίας με το Ισραήλ και δυνητικά με την Ελλάδα (στα θέματα της ΑΟΖ και του Αιγαίου). Όλες αυτές οι χώρες έχουν συχνά αλληλοσυγκρουόμενες αξιώσεις στα θέματα φυσικού αερίου με αποτέλεσμα να προβάλλονται νομικά κωλύματα από τις ενδιαφερόμενες πλευρές σε βάρος της ασφάλειας της ναυτιλίας στην περιοχή. Οι ναυτικές δυνάμεις των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου συχνά αναλαμβάνουν να περιφρουρήσουν τα εθνικά συμφέροντα στους ενεργειακούς πόρους και την Αποκλειστική Οικονομική ζώνη (ΑΟΖ)³⁸.

(5) **Τα ιστορικά προβλήματα που προϋπάρχουν** στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και επιδρούν στις διμερείς ή πολυμερείς σχέσεις συμβάλλουν στις εξελίξεις με ενδεχόμενη δημιουργία κρίσεων/εντάσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται οι

³⁷ Για περισσότερες λεπτομέρειες : Ενεργειακά Αποθέματα στην Ελλάδα και την Ανατολική Μεσόγειο http://www.indeepanalysis.gr/sites/default/files/meletes/ellada_os_diakomistiko_kentro.pdf

³⁸ Νικ. Παπαναστασόπουλος : Διάλεξη ΣΕΘΑ – Σημειώσεις «Εξέταση εξωτερικού περιβάλλοντος – Προσδιορισμός απειλής/απειλών κατά των εθνικών συμφερόντων»

Ελληνοτουρκικές διαφορές στο Αιγαίο (υφαλοκρηπίδα, χωρικά ύδατα, ΑΟΖ, αμφισβητήσεις από την Τουρκία Ελληνικών εθνικών εδαφών – νήσων, βραχονησίδων, γκρίζων ζωνών), η κατοχή της Κύπρου, οι σχέσεις Τουρκίας – Κούρδων και η αποφυγή από μέρους της ίδρυσης ενός Κουρδικού κράτους, η μακροχρόνια Ισραηλινο-παλαιστινιακή διένεξη, καθώς και οι σχέσεις του Ισραήλ με τις γειτονικές του χώρες Λίβανο (και Χεζμπολάχ), Συρία, Αίγυπτο, Τουρκία και Ιραν. Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να αγνοείται ο στρατηγικός στόχος της Τουρκίας να καταστεί περιφερειακός καθοριστικός παράγοντας και με μελλοντική πυρηνική ενέργεια. Ο μεγαλοϊδεασμός της σε συνδυασμό με τυχόν αποτυχία στην επίτευξη αυτού του στόχου λόγω κακών επιλογών και χειρισμών και συνεχιζόμενης απομόνωσης της³⁹, υπό το πρίσμα των βελτιωμένων σχέσεων της Ελλάδας – Κύπρου με Ισραήλ και Αίγυπτο, την ίδια ώρα που και η Αίγυπτος επιχειρεί την ανάδειξή της ως ισχυρό παράγοντα, ίσως αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στις εξελίξεις στην περιοχή, ακόμα και με διάθεση δημιουργίας κρίσεων μικρής κλίμακας, ιδιαίτερα μετά τα πρόσφατα αποτελέσματα των Τουρκικών εκλογών του Ιουνίου 2015⁴⁰. Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι υφιστάμενες διμερείς σχέσεις χωρών, καθορίζουν νέες επιλογές, νέες συμμαχίες και στρατηγικές με ποικίλα συμφέροντα και παράγοντες που παρεμβαίνουν και διαμορφώνουν ένα περιβάλλον ανασφαλές, πολύπλοκο, με ποικίλες τάσεις/εντάσεις και πρόσφορο έδαφος για ακραίες δράσεις και «εξαγωγή» κρίσεων σε γειτονικές ή άλλες χώρες.

2. Διαμορφούμενες Απειλές για τη Συμμαχία και την Ελλάδα

Μετά την ανάπτυξη του διαμορφούμενου περιβάλλοντος στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου είναι προφανές ότι οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν στην περιοχή και ενδεχομένως να αποτελέσουν απειλή προς τη Βορειοατλαντική συμμαχία ή/και την Ελλάδα, είναι όπως περιγράφεται παρακάτω:

³⁹ <http://www.onalert.gr/stories/bbc-o-erdogan-odhgei-thn-tourkia-sthn-apomonwsh/38677>

(BBC: Ο Ερντογάν οδηγεί την Τουρκία σε απομόνωση), καθώς και

<http://www.kathimerini.gr/789108/article/epikairothta/politikh/oi-astoxies-kai-h-apomonwsh-ths-toyrkikhs-diplwmatias> (άρθρο Κου Ιωάννη Γρηγοριάδη στην Καθημερινή : Οι αστοχίες και η απομόνωση της Τουρκικής διπλωματίας)

⁴⁰ <http://news247.gr/eidiseis/weekend-edition/oi-gkrizoi-lukoi-to-aigaio-h-thrakh-kai-h-kupros.3524564.html> «Οι Γκρίζοι Λύκοι, το Αιγαίο, η Θράκη και η Κύπρος», άρθρο της Ιωάννας Ηλιάδη

α. **Εξάπλωση Φανατικών Ισλαμιστών/Τζιχαντιστών - Τρομοκρατία**

Εκτός από την επίδραση που έχουν ως μαχητές του ISIL με σκοπό την κατάληψη εδαφών και την ίδρυση ισλαμικού χαλιφάτου με ανάλογες **συνοριακές αλλαγές** (ενδεχομένως και «μόλυνση» εάν όχι «εξαφάνιση» κρατικών οντοτήτων με παράλληλη μορφοποίηση της οργάνωσης σε «κράτος»), υπάρχει διάχυτη και η **τρομοκρατική απειλή**. Ακραίες και τρομοκρατικές ενέργειες αποτελούν συνήθεις πρακτικές της οργάνωσης για να επιβληθούν αλλά και να προσηλυτίσουν. Αυτή μπορεί να εκδηλωθεί τοπικά στις εμπόλεμες και γειτονικές περιοχές, αλλά κυρίως και σε χώρες της δύσης, κυρίως σε κράτη – μέλη του NATO. Η εντυπωσιακή χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από τον ISIL και η επίδραση που ασκεί στους εν δυνάμει φανατικούς μουσουλμάνους ανά τον κόσμο διευκολύνει τη χρήση τρομοκρατικών επιλογών για να αποθαρρύνει δυτικές χώρες να μάχονται εναντίον του, εξυψώνοντας ταυτόχρονα το φρόνημα των πιστών σκληροπυρηνικών ισλαμιστών. Για την επιβίωσή του και τη διατήρηση της μαχητικής ικανότητας του το ISIL χρησιμοποιεί και εκμεταλλεύεται ένα μεγάλο δίκτυο **λαθρεμπορίου όπλων** τα οποία έχει ανάγκη για τον εξοπλισμό των μαχητών του, ενδεχομένως **διακίνηση ναρκωτικών ή/και παράνομης διακίνησης ανθρώπων** ως μέσα οικονομικής επιβίωσης. Μέσω αυτών των πρακτικών αυξάνει τις δυνατότητές του και όπου υφίσταται κενό κρατικής εξουσίας και ευνοούνται οι κάθε είδους λαθραίες διακινήσεις (πχ μη ελεγχόμενες περιοχές στο Σινά στα Αίγυπτο-Ισραηλινά ή/και Αίγυπτο- Λιβυκά σύνορα), επωφελείται η οργάνωση οικονομικά και εξοπλιστικά. Επίσης, ο έλεγχος πετρελαιοπαραγωγικών μονάδων στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική από τον ISIL αποφέρει οικονομική δυνατότητα για την υλοποίηση των σκοπών του, αλλά συνάμα αποτελεί πιθανή **απειλή ενεργειακής ασφάλειας** και αστάθειας στις υφιστάμενες κρατικές υποδομές. Εφόσον στο μέλλον ο ISIL καταφέρει να επιβιώσει, να διευρυνθεί και να ελέγχει μεγάλες ποσότητες πετρελαιοπηγών, μακροπρόθεσμα ίσως καταδειχθεί σε ρυθμιστή οικονομικών εξελίξεων με επίδραση στις τιμές του πετρελαίου και ότι αυτές συνεπάγονται. Κατόπιν των παραπάνω **το ISIL ως οντότητα αποτελεί απειλή** για όλη την περιοχή με πιθανότητες ευρύτερης εξάπλωσης και γενικότερης αποσταθεροποίησης.

β. Δημιουργία Τεραστίων Μεταναστευτικών Ροών - Ανθρωπιστική Κρίση – Καλυμμένοι Τρομοκράτες

Οι εμπόλεμες συρράξεις στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου και η **ανασφάλεια** που θέτουν, έχουν δημιουργήσει τεράστια κύματα προσφύγων που καταφεύγουν για ασφάλεια στην ευρύτερη περιοχή. Οι εξελίξεις οδήγησαν σε **ανθρωπιστική κρίση** στην ευρύτερη περιοχή. Στη Σύνοδο κορυφής το ΝΑΤΟ στην Ουαλία το 2014, οι χώρες της συμμαχίας αναγνώρισαν το γεγονός ότι ο Λίβανος, η Τουρκία και η Ιορδανία υποδέχονται στην επικράτειά τους εκατομμύρια προσφύγων που εγκαταλείπουν τη Συρία. Αντίστοιχα, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζοντας τη διόγκωση του φαινομένου με την μετακίνηση μεγάλων κυμάτων μεταναστών από τη Συρία μέσω Τουρκίας στην Ελλάδα και από τη Λιβύη στην Ιταλία, με φαινόμενα πνιγμών, εκμετάλλευσης προσφύγων από τους διακινητές, ευαίσθητα θέματα **έρευνας και διάσωσης**, αδυναμία των κρατικών μηχανισμών να υποδεχθούν-διαχειριστούν-περιθάψουν-συντηρήσουν τεράστιο όγκο εισερχόμενου προσωπικού, καταβάλλει προσπάθειες εξεύρεσης λύσης και ορθής κατά το δυνατό διαχείρισης του θέματος. Το φαινόμενο έχει ποικίλες διαστάσεις και εγείρει πολλά θέματα ασφαλείας. Από ανθρωπιστικής απόψεως η διαχείριση μεγάλου αριθμού μεταναστών από τις χώρες υποδοχής δεν είναι εύκολη υπόθεση, τόσο κατά την μετακίνηση-μεταφορά τους όσο και κατά την περίθαλψή τους σε οργανωμένα κέντρα. Η τύχη πολλών εξ αυτών αγνοείται μετά τα αρχικά στάδια των κρατικών χειρισμών των χωρών υποδοχής, ενώ άγνωστο παραμένει το ποιόν, οι ιδεολογίες και οι σκοποί όσων δηλώνουν μετανάστες ή ακόμα και πολιτικοί πρόσφυγες. Το ενδεχόμενο να αποτελούν **καλυμμένους τρομοκράτες** ή ακόμα και ακραίους ισλαμιστές – μέλη του ISIL είναι υψηλό και αποτελεί ενδεχόμενη απειλή.

Πέραν των παραπάνω, η κατάσταση στη Συρία και Λιβύη διαχέει και άλλες απειλές για την περιοχή, με κυριότερες το **λαθρεμπόριο όπλων και ναρκωτικών**, ιδιαίτερα από τη Νότιο Αμερική προς την Ευρώπη μέσω Σαχέλ και Μαγκρέμπ στην Αφρική, ακόμα και **παράνομης διακίνησης ανθρώπων** από την υπο-Σαχάρια περιοχή προς την Ευρώπη.

γ. Εξάπλωση Βιολογικών ή/και Όπλων Μαζικής Καταστροφής

Τα κενά εξουσίας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η ανάπτυξη ποικίλων εξτρεμιστικών οργανώσεων τα περισσότερα εκ των οποίων δηλώνουν ότι είναι σχετιζόμενα με το ISIL, εκτός από το λαθρεμπόριο όπλων αποζητούν προσβάσεις σε μέσα που θα αυξήσουν την ισχύ τους ή θα τους προσδώσουν σημαντικά οφέλη. Η χρήση βιολογικών όπλων από το καθεστώς Άσσαντ στη Συρία εναντίων των μαχητών της αντιπολίτευσης ή ακόμα και στον αντιπολιτευόμενο πληθυσμό γενικά, αποτελεί έναν πιθανό κίνδυνο εξάπλωσης εφόσον δεν περιοριστεί από το προαναφερθέν καθεστώς ή/και μέσω της διεθνούς κοινότητας, ενώ παράλληλα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και από άλλες ομάδες εφόσον τα όπλα αυτά περιέρχονταν στα χέρια τους και αποφάσιζαν να τα χρησιμοποιήσουν. Τα πυρηνικά όπλα του Ισραήλ σε συνδυασμό με πηγές-πρώτες ύλες για την κατασκευή πυρηνικών όπλων, όπως φιλοδοξούσε το καθεστώς Σαντάμ στο Ιράκ ή όπως υφίσταται στο Ιράν και φιλοδοξεί να αναπτύξει και η Τουρκία (αρχικά για τους σκοπούς πυρηνικής ενέργειας όπως διατείνεται), θα μπορούσαν να αποτελέσουν εν δυνάμει απειλές για την ισορροπία και ασφάλεια στο εγγύς ή μεσοπρόθεσμο μέλλον. Η αδυναμία παρακολούθησης και ελέγχου του υπόψη θέματος από τη διεθνή κοινότητα (πχ ΟΗΕ) με αρμόδιες ομάδες και συναρμόδιους οργανισμούς θα οδηγήσει εύκολα σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Δεν πρέπει δε να αγνοούνται και οι ιδιαίτερες σχέσεις της Ρωσία με ορισμένες χώρες στην περιοχή (Ιράν, Συρία, Αίγυπτο), σε συνδυασμό με την τρέχουσα αντιπαλότητα Ρωσίας – Δύσης και τη μάχη για την επιρροή και πρωτοκαθεδρία του κάθε στρατοπέδου στο διεθνές περιβάλλον.

δ. Ιστορικές Διακρατικές Εντάσεις – Πιθανές Τοπικές Συρράξεις στο Νέο Γεωστρατηγικό Περιβάλλον που Διαμορφώνεται

Οι διαμορφούμενες νέες τάσεις και οι εξελισσόμενες εντάσεις στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου δεν είναι δυνατό να αφήσουν ανεπηρέαστες τις ήδη τεταμένες σχέσεις μεταξύ των κρατών της περιοχής. Παλαιές και ιστορικές αντιπαλότητες ενδυναμώνουν αντί να εξαλειφθούν. Οι πληθυσμιακές αλλαγές με την μαζική εισροή μεγάλου αριθμού προσφύγων δημιουργούν υπερπληθυσμό και **εσωτερικές εντάσεις**, πέραν των προαναφερθέντων απειλών ασφαλείας. Οι εσωτερικές εντάσεις διογκώνονται και από άλλες αιτίες (πχ οικονομική κρίση, θρησκευτικές εντάσεις

κλπ), με αποτέλεσμα οι πολίτες των κρατών να υιοθετούν πιο εύκολα **ακραίες θέσεις**, πολλές φορές παρασυρόμενες από εσωτερικές δυνάμεις που βρίσκουν πρόσφορο έδαφος σε αποδιοργανωμένα κράτη και διάφορες ιστορικές διεκδικήσεις, με αποτέλεσμα να προσφεύγουν εύκολα σε βίαιες πρακτικές, αυξάνοντας την πιθανότητα αναζωπύρωσης εντάσεων για ανεπίλυτα προβλήματα και αιτίες που βρίσκονται σε λανθάνουσα κατάσταση.

Οι εξελίξεις στην Ευρώπη και τον Αραβικό κόσμο σε συνδυασμό με τα ενεργειακά αποθέματα στην λεκάνη της Νοτιοανατολικής Μεσογείου συμβάλουν καθοριστικά στην δημιουργία ενός νέου γεω-στρατηγικού περιβάλλοντος στην περιοχή, με κύριο χαρακτηριστικό τα κράτη που σέβονται το status quo να συνασπίζονται απέναντι στα αναθεωρητικά κράτη και τις στρατηγικές που ευνοούν την αποσταθεροποίηση. Στην προσπάθεια επιβίωσής τους, τα κράτη της περιοχής, εκτός από τις προκλήσεις ασφαλείας που αντιμετωπίζουν (εσωτερικές ή εξωτερικές), **αναζητούν το ρόλο τους στο νέο γεωπολιτικό περιβάλλον που διαμορφώνεται**. Η ενεργειακή εξάρτηση της Ευρώπης από το ρωσικό φυσικό αέριο παράλληλα με την επιδείνωση των σχέσεων Δύσης-Ρωσίας λόγω του ουκρανικού ζητήματος, έχουν ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των μεγάλων δυνάμεων - μαζί με αυτό των μεγάλων πετρελαϊκών εταιρειών - για τα ενεργειακά πεδία της Ν.Α. Μεσογείου, ενώ ενέτειναν την κινητικότητα των εμπλεκόμενων κρατών στην διαχείριση των πολύπλευρων ζητημάτων που αναφύονται. Τα **ανταγωνιστικά συμφέροντα** που προκύπτουν, οδηγούν στην δημιουργία αντίπαλων συμμαχιών για την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων⁴¹.

Οι **ενεργειακές ελπίδες** των κρατών να καρπωθούν οφέλη (οικονομικά, γεωπολιτικά) από την εκμετάλλευση των ερευνώμενων κοιτασμάτων στην επικράτειά τους ή από την κατασκευή και διέλευση από το έδαφός τους αγωγών μεταφοράς φυσικού αερίου - ενεργειακών πρώτων υλών (ενισχύοντας έτσι την ασφάλειά τους ως ενεργειακοί κόμβοι), καθοδηγούν αυτά τα κράτη σε νέες πρωτοβουλίες και συνεργασίες με γειτονικές ή ισχυρές χώρες ή ακόμα και διεθνείς ενεργειακούς κολοσσούς, που αποκτούν με τη σειρά τους ανάλογα ενδιαφέροντα. Στο διακύβευμα αυτό εισέρχεται και η απαίτηση ασφαλείας έναντι ενδεχόμενων απειλών, για την **προστασία τόσο των ενεργειακών**

⁴¹ <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70233/basilis-kopsaxeilis/periplokes-symmaxies-stin-notioanatoliki-mesogeio?page=4> «Περιπλοκές Συμμαχίες στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο» του Βασιλείου Κοψαχείλη

κοιτασμάτων όσο και των αγωγών μεταφοράς. Οι ενεργειακοί προσανατολισμοί και επιλογές θέτουν ταυτόχρονα τις βάσεις για πιθανές τοπικές εντάσεις ή ακόμα και γενικότερες συρράξεις στο βωμό είτε του αμοιβαίου κέρδους λόγω γειννίαςης (μονόπλευρες απαιτήσεις συνδιαχείρισης) είτε της αναβάθμισης ισχύος, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν εδαφικές διεκδικήσεις. Στις υπόψη περιοχές, στις οποίες είτε επικρατεί ιστορική αντιπαλότητα μεταξύ γειτονικών κρατών, είτε δεν έχουν ξεκαθαρισθεί σαφώς και πλήρως τα ακριβή συνοριακά όρια ή τα όρια εθνικής κυριαρχίας και εκμετάλλευσης, είναι πολύ εύκολο να εμφανισθούν εντάσεις μικρής ή ακόμα και μεγάλης κλίμακας. Ενδεχόμενα πεδία αντιπαραθέσεων αποτελούν, το Αιγαίο Πέλαγος με τις μακροχρόνιες απαιτήσεις της Τουρκίας για συνεκμετάλλευση λόγω αμφισβήτησης της εθνικής κυριαρχίας της Ελλάδας, η Κύπρος στα χωρικά ύδατα της οποίας η Τουρκία πιέζει με κάθε τρόπο και απειλές (λεκτικές ή με την προβολή στρατιωτικής παρουσίας/ισχύος) για να λάβει μερίδιο και να καρπωθεί οφέλη είτε η ίδια απευθείας είτε μέσω του κατεχόμενου βορείου τμήματος της νήσου, ο θαλάσσιος χώρος στη λεκάνη του Λεβιάθαν όπου οι διεκδικήσεις μεταξύ Λιβάνου - Ισραήλ για τα ενεργειακά αποθέματα δεν βρίσκουν λύση.

Με τις πρόσφατες συνομιλίες Ελλάδας – Κύπρου – Αιγύπτου σε ανώτατο επίπεδο, και τις συνομιλίες Ελλάδας – Κύπρου – Ισραήλ σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων των αντίστοιχων Υπουργείων Εξωτερικών, που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 8 και 12 Νοεμβρίου 2014, συμφωνήθηκε το πλαίσιο της κοινής στρατηγικής των τεσσάρων κρατών για την εξασφάλιση της σταθερότητας στην Ν.Α. Μεσόγειο, με τη θερμή στήριξη των ΗΠΑ στο εγχείρημα. Στον αντίποδα των εξελίξεων, προβάλλει ο Τουρκικός αναθεωρητισμός συνεπικουρούμενος από σχέδια και στρατηγικές που ευνοούν την αποσταθεροποίηση. Η στρατηγική όλων των μεγάλων δυνάμεων που έχουν έμμεσα και άμεσα συμφέροντα στην περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου, δηλαδή η στρατηγική των ΗΠΑ, της Ρωσίας, της Βρετανίας, ακόμη και αυτή της Κίνας, εδράζεται στην αρχή της ισόρροπης δυσαρέσκειας. Όπως δεν θέλουν μια ισχυρή Ελλάδα στην περιοχή, έτσι δεν θέλουν και μια ισχυρή Τουρκία. Εκεί που ο Ερντογάν έκανε την διαφορά – άσχετα από τις συνεχείς αστοχίες τού πρώην ΥΠΕΞ και νυν πρωθυπουργού του, Νταβούτογλου – είναι ότι κατέστησε την Τουρκία υπολογίσιμη δύναμη στις διεθνείς σχέσεις. Κανείς δεν μπορεί να αγνοεί την Τουρκία, είτε αυτό αρέσει είτε δεν αρέσει. Με ένα πληθυσμό κοντά στα 80 εκατομμύρια, η Τουρκία έχει εσωτερική αγορά για να στηρίξει την παραγωγική της βάση. Και έχει μια βιομηχανία ανταγωνιστική διεθνώς. Η Τουρκία μπορεί να

κτυπηθεί, αλλά δεν μπορεί να καταστραφεί πλέον – και αυτό είναι η μεγάλη επιτυχία του Ερντογάν. Ο Ερντογάν, όμως, είναι και επικίνδυνα φιλόδοξος. Μετά από τόσα χρόνια στην εξουσία της χώρας, και τις αδιαμφισβήτητες επιτυχίες του σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, του έχει καλλιεργηθεί η αίσθηση ότι δεν είναι εξαρτώμενος από κανέναν παρά από τον τουρκικό λαό, όπου σε συνδυασμό με την νεο-Οθωμανική του ροπή τον έχουν στοχοποιήσει – τουλάχιστον έχει στοχοποιηθεί από την Μόσχα και κυρίως από την Ουάσιγκτον. Η συμπεριφορά του στο ζήτημα της Συρίας όπου επιχείρησε δολίως να εμπλέξει και τις ΗΠΑ, καθώς και η στάση του απέναντι στο λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος, έχει εκνευρίσει πολλούς που του ασκούν πλέον σε διεθνές επίπεδο μεγάλες πιέσεις. Απέναντι σε αυτή την κατάσταση, ο Ερντογάν θα αναζητήσει τρόπο να ξεφύγει όπως το συνηθίζει, δηλαδή επιτιθέμενος εκεί που νομίζει ότι μπορεί να κερδίσει⁴².

3. Η Σημασία της Μετεξέλιξης του NATO για την Αντιμετώπιση των Απειλών

Το NATO παρακολουθεί τις εξελίξεις στην περιοχή με ιδιαίτερο ενδιαφέρον μετά τη Σύνοδο Κορυφής της Ουαλίας το Σεπτέμβριο 2014, εστιάζοντας στις απειλές και ενδεχόμενες κρίσεις τόσο στην Ουκρανία - επεκτατικότητα της Ρωσίας στην Ανατολική Ευρώπη, όσο και στη Νότια πτέρυγά της (Ανατολική Μεσόγειο, Μέση ανατολή - συμπεριλαμβάνοντας τη διάχυση έμμεσων επιπτώσεων από την Συριακή σύρραξη και Βόρεια Αφρική). Οι διαμορφούμενες απειλές στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου ανήκουν στην γκάμα των απειλών που περιλαμβάνονται στο Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων του NATO και αναλύθηκε στο Πρώτο κεφάλαιο της παρούσας. Σαφώς λοιπόν το NATO ενδέχεται να εμπλακεί στην υπόψη περιοχή για την αντιμετώπιση μιας ή περισσότερων απειλών. Στο νέο αυτό περιβάλλον που διαμορφώνεται, η Βορειοατλαντική Συμμαχία οφείλει και έχει αποφασίσει να προσαρμοσθεί ανάλογα ώστε να καταστεί ικανή να εμπλακεί, να αντιδράσει άμεσα και αποφασιστικά στις νέες προκλήσεις ασφαλείας και να διαχειρισθεί τις εξελίξεις και τις αποστολές που ίσως κληθεί να αναλάβει στο πλαίσιο του καταστατικού ιδρύσεώς της και του διεθνούς της ρόλου. Σύμφωνα με την πρόσφατη συνέντευξη του Γενικού Γραμματέα του NATO «Για

⁴² <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70233/basilis-kopsaxeilis/periplokes-symmaxies-stin-notioanatoliki-mesogeio?page=4> «Περίπλοκες Συμμαχίες στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο» του Βασιλείου Κοψαχείλη

40 χρόνια, ο κύριος στόχος του ΝΑΤΟ ήταν η συλλογική άμυνα στην Ευρώπη, και καταφέραμε να παρέχουμε αποτροπή χωρίς να χρειαστεί να πέσει ούτε ένας πυροβολισμός. Στην συνέχεια, μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, εστιάσαμε και πάλι «εκτός περιοχής», στην διαχείριση της κρίσης στα Βαλκάνια, στο Κοσσυφοπέδιο, στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη, στο Αφγανιστάν, στην Λιβύη και στην καταπολέμηση της πειρατείας στο Κέρασ της Αφρικής. Τώρα, έχουμε στρέψει την προσοχή μας κατά κάποιον τρόπο πίσω στο σπίτι μας, πίσω στην Ευρώπη, πίσω στην συλλογική άμυνα. Αλλά δεν μπορούμε να σταματήσουμε την διαχείριση των κρίσεων εκτός περιοχής. Έτσι, η βασική αλλαγή έγκειται στο ότι το ΝΑΤΟ, για πρώτη φορά στην ιστορία του, προβαίνει ταυτόχρονα τόσο σε συλλογική άμυνα όσο και σε διαχείριση των κρίσεων. Και αυτό είναι κάτι που πρέπει να κάνουμε μαζί με τους εταίρους μας στην ανατολική Ευρώπη, την Μέση Ανατολή και την Βόρεια Αφρική»⁴³.

Στο διαμορφούμενο σύγχρονο περιβάλλον το ΝΑΤΟ θεωρεί τον εαυτό του ως μέρος των ευρέων προσπάθειών για διεθνή διαχείριση κρίσεων. Για το λόγο αυτό στη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Ουαλία το Σεπτέμβριο 2014 οι Σύμμαχοι ενέκριναν ένα Σχέδιο Ετοιμότητας-Δράσης (RAP) που αποσκοπεί στην προσαρμογή της Συμμαχίας στα νέα δεδομένα και απειλές για την επόμενη δεκαετία. Ο μετασχηματισμός των δυνάμεων άμεσης αντίδρασης (NRF) με το διπλασιασμό των υπόψη δυνάμεων και την μείωση του χρόνου ετοιμότητας για εμπλοκή από 5-30 ημέρες σε 48 ώρες για τα νεοσύστατα αρχικά ταχέως αναπτυσσόμενα τμήματα (VJTF) καταδεικνύει την αποφασιστικότητα του ΝΑΤΟ για αποτελεσματική προσαρμογή του στα νέα δεδομένα. Ήδη έχουν ξεκινήσει οι αρχικές ασκήσεις-δοκιμές και αξιολογήσεις των υπόψη τμημάτων ώστε να καταστεί υλοποιήσιμο αυτό το φιλόδοξο σχέδιο. Ταυτόχρονα ενισχύεται η παρουσία των δυνάμεων του ΝΑΤΟ στο ανατολικό τμήμα της Ευρώπης και δημιουργούνται έξι μονάδες διοίκησης και ελέγχου στις χώρες της Βαλτικής και την Ανατολικής Ευρώπης.

Στον τομέα των αμυντικών δαπανών το ΝΑΤΟ έχει προβεί στην σημαντική δέσμευση να σταματήσει τις περικοπές και να αρχίσει να αυξάνει τις αμυντικές του δαπάνες, με τα μέλη του να κινούνται προς το 2% των αμυντικών δαπανών του ΑΕΠ μέσα

⁴³ <https://www.foreignaffairs.com/interviews/2015-05-27/natos-next-move> Jens Stoltenberg: NATO's next move (27-5-15)

στην επόμενη δεκαετία. Τα ευρωπαϊκά μέλη του NATO έχουν μειώσει σταθερά τις αμυντικές τους δαπάνες από το 1990. Για να αυξηθούν οι νέες δυνατότητες της Συμμαχίας οι περικοπές πρέπει να σταματήσουν, κι έπειτα πρέπει να αυξηθούν σταδιακά οι δαπάνες. Διαφαίνονται κάποιες θετικές ενδείξεις καθόσον υπάρχουν τέσσερα μέλη του NATO που βρίσκονται στο 2% ή και παραπάνω -οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Εσθονία και η Ελλάδα. Υπάρχουν άλλα που έχουν πλησιάσει αρκετά αυτό το ποσοστό, όπως η Πολωνία που αναμένεται να ανέλθει στο 2% εντός του 2015. Οι χώρες της Βαλτικής, η Ρουμανία κι άλλοι αυξάνουν τις δαπάνες τους, ενώ η Γερμανία ανακοίνωσε ότι θα αρχίσει κι εκείνη τις αυξήσεις.

Επισημώς το NATO δεν έχει ενεργοποιήσει το μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων (ΣΧΚ – NCRS), για να διαχειριστεί κάποια «κρίση» στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Παρόλα ταύτα ευρισκόμενο στα πρώτα στάδια του παραπάνω μηχανισμού ασχολείται με τη διαδικασία “Horizon Scanning” στην περιοχή, παρακολουθώντας τις εξελίξεις και αναλύοντας κάθε κατάσταση ώστε να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα με τις επικρατούσες τάσεις, τους παράγοντες, τους δρώντες και το ρόλο αυτών. Έχοντας όσο περισσότερο ολοκληρωμένη προσέγγιση επί των εξελίξεων, των αιτιών, των παραγόντων και των τάσεων, το NATO θα είναι σε θέση να αντιδράσει πιο αποτελεσματικά σε μια διαχείριση κρίσεων εφόσον αποφασισθεί η εμπλοκή του. Με βάση τις εξελίξεις, το NATO έχει εντάξει στην πρώτη προτεραιότητα της λίστας πιθανών κρίσεων (Potential Crisis Warning List –PCWL), την τρομοκρατία (στην οποία έχει εντάξει το ISIL), και τη Συρία-Ιράκ (πέραν της Ρωσίας και την Ουκρανική κρίση).

Στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης-ολιστικής προσέγγισης που έχει υιοθετήσει ως δράση, το NATO ενδιαφέρεται και εργάζεται για την καταπολέμηση του ISIL και της τρομοκρατίας γενικότερα, αναπτύσσοντας ένα ευρύ φάσμα εργαλείων, με έμφαση στη συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών με τους συμμάχους της και με ποικίλους παράγοντες στην περιοχή. Υπό αυτό το πρίσμα το NATO δεν απουσιάζει από την ρόλο στην καταπολέμηση του ISIL, αλλά αυτό είναι κάτι που κάνει μαζί με πολλούς άλλους. Η συμμαχία κατά του ISIL υπό την ηγεσία των Ηνωμένων Πολιτειών δεν αποτελεί επιχείρηση του NATO, αλλά συμμετέχουν σε αυτήν όλοι οι σύμμαχοι του NATO. Συνεργάζεται δε στενά και με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και μεμονωμένα κράτη, οι οποίοι συμβάλλουν ή έχουν εξέχων ρόλο στον χειρισμό του

ελέγχου των συνόρων, της συνεργασίας των υπηρεσιών πληροφοριών, στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, στον έλεγχο όπλων μαζικής καταστροφής και άλλους τομείς.

Επιπρόσθετα, ο κεντρικός στόχος του NATO είναι η προστασία όλων των μελών του – για παράδειγμα, με την αποστολή, πυραυλικών συστημάτων αεράμυνας στην Τουρκία (Operation “NATO Support to Turkey”), με σκοπό την βελτίωση της αεράμυνας της, αποτελεί μια απόδειξη της συλλογικής άμυνας στο πλαίσιο του Άρθρου 5 του καταστατικού της Συμμαχίας. Το NATO συνεργάζεται επίσης στενά με ποικίλους οργανισμούς και χώρες (εντός Συμμαχίας ή και εκτός) για την ανταλλαγή πληροφοριών σε ό,τι αφορά στην επιστροφή ξένων μαχητών στην πατρίδα τους, οι οποίοι μπορεί δυνητικά να αποτελούν απειλή για όλους τους συμμάχους. Αναπτύσσει επίσης τεχνολογίες που σχετίζονται με την καλύτερη ανίχνευση και υπεράσπιση ενάντια στα εκρηκτικά.

Άλλη σημαντική δράση της Συμμαχίας στο πλαίσιο της ολιστικής προσέγγισης είναι οι συνεταιριστικές σχέσεις συνεργασίας μέσω των υφιστάμενων προγραμμάτων (Partnership and Cooperation Programs) με χώρες της περιοχής, καθόσον η διατήρηση κοινών πλαισίων ασφαλείας και στρατηγικών αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για την αποτροπή, τον έλεγχο και διαχείριση των υφιστάμενων καταστάσεων ή αναδυομένων κρίσεων. Έτσι το NATO έχει προχωρήσει σε συνεργασία με κάποιες από τις χώρες της περιοχής για να τις βοηθήσει να πολεμήσουν την τρομοκρατία και να σταθεροποιηθούν, όπως για παράδειγμα, με την Ιορδανία. Η παροχή βοήθειας από πλευράς NATO για την μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό των ένοπλων δυνάμεων, την εκπαίδευση και την διαδικασία ενίσχυσης της ικανότητας ανάπτυξής της, έχει αποδειχθεί ωφέλιμη, καθόσον η σταθερότητα αυτών των χωρών βοηθά και στη βελτίωση της σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή. Η δράση αυτή εντάσσεται σε μια άλλη πρωτοβουλία του NATO (Defence capacity building), την παροχή βοήθειας προς άλλες χώρες για να αναπτύξουν αμυντικές δυνατότητες, με δυνάμεις και θεσμούς κοντά στα NATOϊκά πρότυπα, καθιστώντας τες ικανές να αναλάβουν από μόνες τους την ασφάλειά τους, χωρίς να απαιτείται η ανάπτυξη μεγάλου αριθμού στρατευμάτων της Συμμαχίας. Πέρα από τα υφιστάμενα προγράμματα συνεργασίας, το NATO επιδιώκει έναν αναβαθμισμένο πολιτικό διάλογο με τις χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (Gulf cooperation Council), το Σύνδεσμο των Αραβικών Κρατών (the League of Arab States) και την Αφρικανική Ένωση.

Για το NATO οι μυστικές υπηρεσίες, η αναγνώριση και η επιτήρηση αποτελούν κλειδιά για να γίνει κατανοητό το νέο περιβάλλον ασφαλείας, να εξασφαλισθεί καλύτερη επίγνωση της κατάστασης, να είναι σε θέση να παρέχει μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο προειδοποίησης και να αυξήσει την δυνατότητα του να έχει προσανατολισμένες τις σωστές δυνάμεις στο σωστό μέρος την σωστή στιγμή. Η κατοχή πληροφοριών γίνεται πιο σημαντική από ποτέ. Τόσο στην Μέση Ανατολή όσο και στην Βόρεια Αφρική, είναι ζωτικής σημασίας. Το NATO σκοπεύει να αναπτύξει τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη επιτήρησης (drones) Global Hawk του NATO, στο πλαίσιο ενός νέου συμμαχικού συστήματος επιτήρησης εδάφους με σχεδιασμό να είναι έτοιμο για χρήση εντός του 2017, στην βάση Sigonella στην Ιταλία⁴⁴. Η διεύρυνση της ανταλλαγής πληροφοριών με τις χώρες μέλη της Συμμαχίας και άλλους εταίρους αποτελεί μέρος της προσπάθειας του NATO να επιταχύνει τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων.

Ένα ακόμα θέμα που αναπτύσσεται στο Σχέδιο Ετοιμότητας - Δράσης (RAP) του NATO έχει να κάνει με τον κυβερνοπόλεμο. Έχοντας ορίσει τη μορφή αυτού του πολέμου ως σύγχρονη δυνητική απειλή, μετά την έντονη κυβερνοεπίθεση που δέχθηκε η Εσθονία το 2014, το NATO βελτιώνει την άμυνά του εναντίων κυβερνοεπιθέσεων, ξεκαθαρίζοντας ότι πλέον κυβερνοεπιθέσεις προς μια χώρα μέλος θα μπορούσαν να εγείρουν δράσεις συλλογικής άμυνας⁴⁵.

Επίσης, στις προβλέψεις του RAP είναι και η διατήρηση της ελευθερίας ναυτικών συγκοινωνιών καθόσον η επικοινωνία μέσω των θαλάσσιων διαύλων της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου είναι ζωτικής σημασίας για το NATO και τους συμμάχους του, τις χώρες της περιοχής, το εμπόριο κλπ. Οι απειλές του λαθρεμπορίου όπλων, διακίνησης όπλων μαζικής καταστροφής, της τρομοκρατίας και η καταπολέμησή τους αποτελούν ήδη αποστολή της εξελισσόμενης επιχείρησης «Operation Active Endeavour –OAE». Παράλληλα, στο πλαίσιο των αναγκαίων συνεργασιών του NATO κατά τις τρέχουσες εξελίξεις συμπεριλαμβάνεται η εκπαίδευση Συμμάχων και εταίρων στο ΚΕΝΑΠ (Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής – NATO Maritime Interdiction Operational Training Center – NMIOTC) στα Χανιά.

⁴⁴ <https://www.foreignaffairs.com/interviews/2015-05-27/natos-next-move> Jens Stoltenberg: NATO's next move (27-5-15)

⁴⁵ http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_120166.htm Jens Stoltenberg: Adapting to a changed security environment (27-5-2015)

Τέλος, μετά την πρόσφατη ανακοίνωση της πρόθεσης της ΕΕ την 18 Μαΐ 15 να αναλάβει στρατιωτική επιχείρηση (EUNAVFOR Med) για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων από τη Νότια-Κεντρική Μεσόγειο (κυρίως Λιβύη), είναι πιθανή η συμβολή του ΝΑΤΟ, εφόσον αυτή ζητηθεί. Η συνεργασία του ΝΑΤΟ με την ΕΕ στο θέμα αυτό είναι στενή. Λόγω του ότι η πρωτοβουλία αυτή είναι ακόμη στα πρώτα στάδιά της και δεν έχει λάβει την απαραίτητη νομιμοποίηση από τους αρμόδιους θεσμούς, δεν έχουν καθορισθεί ακόμα οι λεπτομέρειες και το πλαίσιο υλοποίησης της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Συμπεράσματα

α. Το ΣΧΚ / NCRS του NATO αποτελεί έναν μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων που έχει εξελιχθεί και προσαρμοσθεί στις απειλές που καλείται να αντιμετωπίσει η Συμμαχία κατά καιρούς. Ο μηχανισμός αυτός δεν αποτελεί ένα σταθερό και άκαμπτο σύστημα, αλλά εξελίσσεται συνεχώς ανάλογα με τις διαμορφούμενες συνθήκες και απειλές. Η εξέλιξή του αποτελεί κύρια μέριμνα για το NATO. Δεν εξελίσσεται όμως μόνο η διαδικασία αλλά και ο ίδιος ο Οργανισμός. Η δομή διοικήσεως και η δομή δυνάμεων του NATO μετεξελίσσονται και προσαρμόζονται στις διαμορφούμενες καταστάσεις, ώστε να καταστεί δυνατό να εκπληρώσει την αποστολή του, τόσο σε πολιτικό και στρατηγικό επίπεδο, όσο και στο στρατιωτικό και τακτικό εφόσον απαιτηθεί. Στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου οι απειλές που διαμορφώνονται ανήκουν στην γκάμα των απειλών που εμπεριέχονται στο ΣΧΚ του NATO και στην αποστολή του γενικότερα. Συνεπώς η εμπλοκή του για διαχείριση κρίσης στην περιοχή είναι πιθανή, εξαρτώμενη όμως από την ύπαρξη της απαιτούμενης διεθνούς νομιμοποίησης και αντίστοιχης ομόφωνης απόφασης των μελών της Συμμαχίας.

β. Η μετεξέλιξη του Οργανισμού όπως αυτή σχεδιάζεται και εξελίσσεται μετά τις σχετικές αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής της Ουαλίας (Σεπτέμβριος 2014), με κύριο άξονα το Σχέδιο Ετοιμότητας-Δράσης (RAP) που θέτει νέες διαστάσεις στην αμυντική δομή και δυνατότητες της Συμμαχίας, σαφώς και δίνει νέα βελτιωμένη δυναμική για να καταστεί ικανή να εμπλακεί με ποικίλες νέες απειλές στο σύγχρονο και απαιτητικό περιβάλλον που διαμορφώνεται. Οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη, καθώς και στη Μέση Ανατολή καταδεικνύουν την ανάγκη για προσανατολισμό της προσοχής της Συμμαχίας σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, είτε για συλλογική άμυνα είτε για διαχείριση κρίσης. Το NATO διαθέτει μια μεγάλη γκάμα δυνάμεων και στρατιωτικών δυνατοτήτων στη δομή δυνάμεών του και φιλοδοξεί να αναπτύσσει τις δυνάμεις άμεσης αντίδρασης για εμπλοκή εντός 48 ωρών, όπου αποφασισθεί, είτε στην Ανατολική Ευρώπη, είτε στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο τρόπος δράσης του, ως στρατιωτική επιχείρηση – είτε στο πλαίσιο του Άρθρου 5 του καταστατικού του ή όχι, αποτελεί τμήμα του

ΣΧΚ / NCRS (Φάση 5) και αποφασίζεται μέσω της ισχύουσας διαδικασίας που αναλύθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσης. Μέχρι την απόφαση για στρατιωτική εμπλοκή έχουν ήδη ληφθεί υπόψη άλλες πιθανές επιλογές. Συνεπώς η συνεχή παρακολούθηση των εξελίξεων (situational awareness) και η κατά το δυνατό καλύτερη κατανόηση - ανάλυση της εκάστοτε κατάστασης (situational understanding), αποτελούν κρίσιμα στοιχεία για τα επόμενα βήματα της Συμμαχίας.

γ. Η υιοθέτηση της ολιστικής – ολοκληρωμένης προσέγγισης στο ΣΧΚ της Συμμαχίας την καλεί για συνεργασία με διάφορους άλλους οργανισμούς ή χώρες, γεγονός που ενδυναμώνει τη κατανόηση καταστάσεως και γνώση της, την επιρροή της, οδηγεί σε ποικίλες επιλογές αντιμετώπισης μιας κατάστασης (όχι απαραίτητα στρατιωτικές), προσφέροντάς της όχι μόνο μεγάλη ευελιξία αλλά και ιδιαίτερη αξία αφού οι δράσεις της θα εμπεριέχουν τον παράγοντα της συνεργασίας άρα και μεγαλύτερης νομιμοποίησης.

δ. Η μετεξέλιξη του NATO είναι εμφανής στα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης, στο πλαίσιο εξασφάλισης των χωρών της Συμμαχίας από ενδεχόμενη Ρωσική επιθετικότητα, με την ίδρυση νέων Βάσεων υποδοχής NATOϊκών στρατευμάτων (NFIU), ενώ στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου δεν υφίσταται κάτι αντίστοιχο, πέραν της θαλάσσιας παρουσίας. Μια αντίστοιχη βάση του NATO στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου θα προσέδιδε στη Συμμαχία δυνατότητα κατάλληλου προσανατολισμού δυνάμεων και άμεσης εμπλοκής τόσο στα θέματα της Μέσης Ανατολής, της τρομοκρατίας, της εξασφάλισης Συμμάχων χωρών στη νοτιοανατολική πτέρυγιά του, της καταπολέμησης λαθρεμπορίου όπλων, όσο και στη διασφάλιση στρατηγικών ενεργειακών εγκαταστάσεων και κοιτασμάτων, ίσως και σε θέματα ανθρωπιστικής βοήθειας.

ε. Είναι πλέον σαφές ότι η μετεξέλιξη του NATO σε συνδυασμό με το ΣΧΚ/ NCRS του Οργανισμού προσφέρει νέες διαστάσεις και επιλογές στον τρόπο εμπλοκής του, προσαρμοσμένες στις νέες απειλές και προκλήσεις και προσδίδει νέες στρατιωτικές δυνατότητες για να αντιδράσει άμεσα. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πέρα από τις διεθνείς απειλές (τρομοκρατία, εξάπλωση όπλων μαζικής καταστροφής κλπ), η Συμμαχία ιδρύθηκε για την εξασφάλιση της ειρήνης στην Ευρώπη και την προστασία - άμυνα των μελών της. Ως εκ τούτου τα κράτη μέλη της Συμμαχίας έχουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της μετεξέλιξης του Οργανισμού και στο ΣΧΚ του. Μετά τις εξελίξεις στην

Ανατολική Ευρώπη τα μέλη του NATO που ανήκαν την εποχή του Ψυχρού Πολέμου στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας ή/και γειτνιάζουν με τη Ρωσία, επέβαλλαν κατά κάποιο τρόπο την ενίσχυσή της άμυνας τους κατά τη μετεξέλιξη του NATO, κάτι που είναι προς όφελος και του ιδίου του οργανισμού, προς περιορισμό της Ρωσικής επιρροής και της επιδιωκόμενης ισχύος του. Αντίστοιχα, η Τουρκία κατέδειξε την πιθανή απειλή από αεροπορικές προσβολές του καθεστώτος Άσσαντ στη Συρία και εξασφάλισε NATOϊκή υποστήριξη με την ανάπτυξη Συμμαχικών αντιαεροπορικών συστοιχιών Patriot με την επιχείρηση «NATO Support to Turkey». Επιπρόσθετα, η Ιταλία καταδεικνύοντας τη στρατηγική θέση της Σικελίας σε συνδυασμό με την ύπαρξη Αμερικάνικης βάσης σε αυτή (Sigonella) εξασφάλισε την ανάπτυξη των μη επανδρωμένων αεροσκαφών επιτήρησης (drones) Global Hawk του NATO σε αυτήν (πέραν της σχεδιαζόμενης επιχείρησης της ΕΕ “EUNAVFOR Med” κατά της παράνομης διακίνησης ανθρώπων από τη Λιβύη).

στ. Κατά την παραπάνω πρακτική μπορεί και η Ελλάδα να εκμεταλλευθεί τη θέση της στο NATO (και στην ΕΕ που συνεργάζεται στενά με τη Συμμαχία) ώστε να επωφεληθεί από τη συμμετοχή της και ως ισότιμο μέλος του NATO να ενισχύσει περαιτέρω την ασφάλειά της, καταδεικνύοντας τη γεωστρατηγική της θέση και τον ενδεχόμενο ρόλο της στην καταπολέμηση των απειλών στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο ενεργειακός ρόλος της, είτε ως κάτοχος κοιτασμάτων φυσικού αερίου είτε ως διακομιστής, η γειτνίαση της με τις ευαίσθητες περιοχές της Μέσης Ανατολής που την καθιστούν μαζί με την Ιταλία μια από τις κύριες χώρες υποδοχής μεταναστών, με ότι αυτό συνεπάγεται, ο ρόλος της ως παράγοντας σταθερότητας στην περιοχή (ως χώρα μέλος του NATO και της ΕΕ), μπορούν να καταδειχθούν «έντεχνα» και μεθοδικά στη Συμμαχία για να αποκομίσει έναν ανάλογο ρόλο εντός αυτής στη διαχείριση κρίσεων στην Ανατολική Μεσόγειο, ο οποίος παράλληλα θα αποτελεί και εγγύηση ασφαλείας στο πλαίσιο του Άρθρου 5. Μια τέτοια εξέλιξη θα αποτελέσει αντίβαρο στην Τουρκική προκλητικότητα κατά της χώρας μας ιδιαίτερα την τρέχουσα περίοδο που θέματα όπως η ΑΟΖ και η εκμετάλλευση κοιτασμάτων από το υπέδαφος της Ελλάδας αποτελούν κόκκινο πανί για την Τουρκία που αναζητεί τον ηγεμονικό ρόλο της. Η θέση του NATO σε μια ενδεχόμενη κρίση Ελλάδος – Τουρκίας μέχρι σήμερα είναι σαφής : τήρηση ίσων αποστά-

σεων, καθόσον η κρίση αφορά σε διμερή θέματα μεταξύ δυο Συμμάχων κρατών⁴⁶. Πιθανή δημιουργία Βάσεως του NATO σε Ελληνικό έδαφος θα αναβάθμιζε το ρόλο της Ελλάδος στην περιοχή, θα μπορούσε να αποτελέσει εγγύηση ασφαλείας για τη χώρα μας ακόμα και απέναντι στην Τουρκική προκλητικότητα και ταυτόχρονα θα προσέδιδε στη Συμμαχία δυνατότητα άμεσης εμπλοκής στον κομβικό χώρο της Ανατολικής Μεσογείου και Μέσης Ανατολής. Το γεγονός της διάθεσης ποσοστού πάνω από το 2% του ΑΕΠ της χώρας μας για αμυντικές δαπάνες θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα σεβασμού του ρόλου της στη Συμμαχία, ιδιαίτερα την τρέχουσα περίοδο με την οικονομική κρίση.

ζ. Η συνεργασία μεταξύ NATO και ΕΕ στο πλαίσιο της «ολιστικής προσέγγισης» που έχει υιοθετήσει πλέον και η Βορειοατλαντική Συμμαχία, παρά την ταύτιση πολλών συμφερόντων ως Οργανισμοί που προασπίζουν ίδιες αξίες, βρίσκει εμπόδια ορισμένες φορές σε διαφορετικά συμφέροντα που πηγάζουν από διμερείς διαφορές των χωρών που ανήκουν στους οργανισμούς αυτούς. Στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, για την Ελλάδα ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι η Τουρκία είναι μέλος του NATO αλλά όχι της ΕΕ (χωρίς να διαφαίνεται κάποια βραχυπρόθεσμη ή μεσοπρόθεσμη πιθανότητα για την ένταξή της). Από την άλλη πλευρά η Κύπρος είναι μέλος της ΕΕ, αλλά όχι του NATO. Οι υπόψη χώρες, μαζί με την Ελλάδα, έχουν ιδιαίτερη γεωπολιτική αξία στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Πιθανή ενέργεια του NATO στην περιοχή αναπόφευκτα θα συμπεριλάβει και τη συμμετοχή της Τουρκίας, ως μια χώρα σύμμαχο του Βορειοατλαντικού Οργανισμού. Αντίστροφα, πιθανή ενέργεια της ΕΕ θα περιλαμβάνει και πιθανή συμμετοχή της Κύπρου. Η Τουρκία καταβάλλει προσπάθειες με κάθε τρόπο για να επηρεάζει κάθε είδους προσπάθειες της ΕΕ που θα μπορούσαν να ισχυροποιήσουν την Κύπρο, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να διεισδύει σε ευρωπαϊκά θέματα χωρίς να είναι χώρα της Ένωσης. Πρόσφατο παράδειγμα η απόφαση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης με την οποία η τουρκική γλώσσα έγινε επίσημη γλώσσα εργασίας στην Ευρώπη⁴⁷, σε μια προσπάθεια άσκησης «ήπιας ισχύος» της Τουρκίας. Επιπρόσθετα, είναι δεδομένη η

⁴⁶ Νικόλαος Παπαναστασόπουλος : «Η διαχείριση κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική – Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων» εκδ. Σιδέρη, σελ 155 - 156

⁴⁷ <http://www.onalert.gr/stories/ta-tourkika-eginan-episimi-glossa-stin-europe/42667> : Τα Τουρκικά έγιναν επίσημη γλώσσα στην Ευρώπη.

ουδέτερη στάση που θα τηρήσει το NATO σε μια πιθανή κρίση μεταξύ Τουρκίας- Ελλάδος, αφού κατά τη συνήθη πρακτική της, εκλαμβάνει κάθε διαμάχη των δυο κρατών ως διμερές θέμα μεταξύ δυο Συμμάχων⁴⁸. Η Ελλάδα, ως χώρα μέλος του NATO, αλλά και της ΕΕ ταυτόχρονα, θα πρέπει να εκμεταλλευτεί το ρόλο της στους δύο οργανισμούς και να προασπίσει τα συμφέροντά της.

η. Όπως επισημάνθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσης (παράγραφος 3, σελ 19), πρωτίστως απαιτείται από την Ελλάδα μια πιο ελαστική προσέγγιση των διεθνών οργανισμών (όπως είναι το NATO και η ΕΕ) και των εκατέρου σχέσεων. Η κατανόηση της φύσης, της λογικής και της λειτουργίας αυτών των Οργανισμών, όχι με μια κοντόθωρη και στενά εγκλωβισμένη στο μικρόκοσμο της ελληνικής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής λογική παραμένει το κύριο ζητούμενο. Σ' αυτή την κατεύθυνση, η πλήρωση της τελευταίας προϋπόθεσης, ως άσκηση πολυμερούς διπλωματίας σ' όλους αυτούς τους Οργανισμούς, όταν είναι συνεχής και όχι μόνο όταν διακυβεύονται τα εθνικά συμφέροντα, συνιστά αναγκαία συνθήκη για τη δόμηση του όποιου θεσμικού σχήματος για τη διαχείριση των κρίσεων.

2. Προτάσεις

α. Η Ελλάδα ως μέλος του NATO θα πρέπει να συνεχίσει να συμμετέχει ενεργά και μεθοδευμένα στη μετεξέλιξη του Οργανισμού, στο βαθμό που της αναλογεί ώστε να θεωρείται αξιόπιστο και ενεργό μέλος της Συμμαχίας. Η ενεργή συμμετοχή της στο ΣΧΚ του NATO και η εξοικείωση των εθνικών εμπλεκόμενων φορέων σε αυτό αποτελεί πολύτιμη παρακαταθήκη. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο θα συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις αλλά σε κάποιο βαθμό καλό θα είναι να τις επηρεάζει όποτε είναι εφικτό.

β. Ως αξιόπιστο και συμβάλλον μέλος του NATO, η Ελλάδα μπορεί να κερδίσει στρατηγικά οφέλη και να εξασφαλίσει την άμυνα - ασφάλειά της, καθιστώντας σαφές ότι η ασφάλεια στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου «περνάει» υποχρεωτικά από την Ελλάδα και είναι προς συμφέρον και της Συμμαχίας η στήριξη της. Τυχόν αποσταθεροποίηση της κατάστασης στην Ελλάδα θα σημάνει απειλή για την ίδια τη Συμμαχία και θα καταστήσει τη Νοτιοανατολική πτέρυγιά της εξαιρετικά ευάλωτη.

⁴⁸ Νικόλαος Παπαναστασόπουλος : «Η διαχείριση κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική – Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων» εκδ. Σιδέρη, σελ 155 - 156

γ. Σε συνδυασμό και με την ευκαιρία της διάθεσης του ΚΕΝΑΠ στα Χανιά για την εκπαίδευση Συμμάχων και εταίρων σε θέματα λαθρεμπορίου όπλων, διακίνησης παράνομων μεταναστών και κατά της τρομοκρατίας, η κατάδειξη της γεωστρατηγικής σημασίας της νήσου Κρήτης από την πλευρά της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο και η πιθανή χρήση της από το ΝΑΤΟ θα ήταν επωφελής και για τις δύο πλευρές. Παραχώρηση έκτασης στην Κρήτη (αεροπορική βάση και Ναύσταθμος Σούδας) στο ΝΑΤΟ για εγκατάσταση και οργάνωση μιας εκ των νεοσύστατων πολυεθνικών Στοιχείων διοίκησης και ελέγχου – Μονάδας Ένταξης Δυνάμεων του ΝΑΤΟ (NFIUs) όπως ιδρύονται στη Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία και Ρουμανία, θα αποτελούσε ρηξικέλευθη πρόταση για τη δράση του ΝΑΤΟ στην Ανατολική Μεσόγειο. Υπενθυμίζεται ότι οι NFIUs θα διευκολύνουν την ταχεία ανάπτυξη των δυνάμεων του ΝΑΤΟ στην περιοχή, όταν απαιτηθεί, θα λειτουργήσουν ως σύνδεσμοι μεταξύ των εθνικών και των ΝΑΤΟϊκών δυνάμεων και συνδράμοντας στον αμυντικό σχεδιασμό και στη διεξαγωγή πολυεθνικών εκπαιδεύσεων και ασκήσεων. Κάθε μια από τις NFIUs αναμένεται να φιλοξενήσει αρκετές δεκάδες προσωπικό του ΝΑΤΟ. Μια NFIU στη Σούδα, με υποδομές ανάπτυξης χερσαίων-ναυτικών-αεροπορικών δυνάμεων (στις οποίες θα δύναται να συμμετέχει μεταξύ άλλων συμμάχων και τούρκικο προσωπικό και μέσα) θα προσέδιδε αφενός προστιθέμενη αξία στο ΝΑΤΟ για τον έλεγχο της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου και δράση ακόμα και στη Μέση Ανατολή, αφετέρου θα καθιστούσε την Ελλάδα «πολύτιμη» Σύμμαχο.

δ. Αντίστοιχα, η κατάδειξη του μεταναστευτικού προβλήματος στη χώρα μας θα πρέπει να αποτελέσει τμήμα της σχεδιαζόμενης επιχείρησης της ΕΕ, ώστε αυτή να μην περιορισθεί στη γραμμή Λιβύη – Ιταλία αλλά να επεκταθεί και στη γραμμή Τουρκία-Ελλάδα. Έτσι αποφεύγεται η συμμετοχή της Τουρκίας η οποία θα τίθεται «απέναντι» στην ΕΕ αναγκαζόμενη να περιορίσει τους λαθρομεταφορείς των μεταναστών.

- Ο -

Συντάξας

Θεόδωρος Αθανασόπουλος
Σχης (ΠΒ)

ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
5^Η ΕΣ/ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ
19 Ιουν 2015

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΤΟΥ
ΣΧΗ (ΠΒ) ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Νικόλαος Παπαναστασόπουλος : «Η διαχείριση κρίσεων στην Ελληνική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική – Η περίπτωση της κρίσης των Ιμίων» εκδ. Σιδέρη, Αθήνα 2015

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΝΑΤΟ)

North Atlantic Council (NAC): NATO Crisis Response System Manual (NCRSM) 2014

SG (2002) 0572, Guidance for the Military Concept for Defence Against Terrorism

MC 0472, The Military Concept for Defence Against Terrorism

PO (2002) 218, 14 Jan 2003, NATO Planning Support to Non-NATO Operations

PO (2000) 30-Rev 2, Role of Civil Emergency Planning in NATO

NAC-approved MC 0511 (Change 1), Guidance for Military Operations in a CRBN Environment, including the Potential Military Contribution to NATO's Response to the Proliferation of WMD, 29 Sep 2011.

NPG-D (2012) 0002, dated 9 Oct 2012

NATO Wales Summit 2014 Final Declaration

ΑΡΘΡΑ – ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Μάριος Ευρυβιάδης: «Η Μεσόγειος θάλασσα ως το κεντρικό γεωστρατηγικό σημείο του κόσμου», 2 Μαΐου 2012

Νικ. Παπαναστασόπουλος : Διάλεξη ΣΕΘΑ – Σημειώσεις «Εξέταση εξωτερικού περιβάλλοντος – Προσδιορισμός απειλής/απειλών κατά των εθνικών συμφερόντων»

http://www.nato.int/nato_static/fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120412_ShortHistory_en.pdf: A short History of NATO

<http://www.nato.int/nato-welcome/index.html> : NATO's Basic Points

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20111116_Discover_NATO_GRE.pdf : Ανακαλύψτε το NATO – Η αντιμετώπιση νέων απειλών

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49208.htm NATO's role in Energy Security

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm: Crisis Management

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_75565.htm : NATO's assessment of a crisis and development of response strategies

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49192.htm : Crisis Management

<http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/> UNSCR 1325 – “Women, Peace and Security”, 31 Oct 2000

<http://www.un.org/press/en/2005/sc8458.doc.htm> UNSCR 1612 – “Children in Armed Conflict”, 26 Jul 2005

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm (Lisbon Summit Declaration)

<http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stous-diethneis-organismous/nato.html?page=1> : ΥΠΕΞ: Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) Μετασχηματισμός NATO

http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_116854.htm : The NATO Secretary General's Annual Report 2014

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_84268.htm?selectedLocale=en : Smart Defence

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_98527.htm : Connected Forces Initiative

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_02/20150205_1502-Factsheet-RAP-en.pdf: NATO's Readiness Action Plan (Feb 2015)

http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-factsheet-rap-en.pdf : NATO's Readiness Action Plan (Dec 2014)

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm (Operation Active Endeavour

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_92140.htm (NATO Support to Turkey)

<http://www.kathimerini.gr/805045/article/epikairothta/kosmos/dieykolynseis-kyproy-sto-rwsiko-polemiko-naytiko> (Διευκολύνσεις Κύπρου στο Ρωσικό Πολεμικό Ναυτικό)

<http://www.state.gov/s/seci/> (US Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIL)

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_71652.htm?selectedLocale=en# NATO and Libya/Operation Unified Protector

http://www.indeepanalysis.gr/sites/default/files/meletes/ellada_os_diakomistiko_kentro.pdf Ενεργειακά Αποθέματα στην Ελλάδα και την Ανατολική Μεσόγειο

<http://www.onalert.gr/stories/bbc-o-erdogan-odhgei-thn-tourkia-sthn-apomonwsh/38677> (BBC: Ο Ερντογάν οδηγεί την Τουρκία σε απομόνωση)

<http://www.kathimerini.gr/789108/article/epikairothta/politikh/oi-astoxies-kai-h-apomonwsh-ths-toyrkikh-diplwmatias> (άρθρο Κου Ιωάννη Γρηγοριάδη στην Καθημερινή : Οι αστοχίες και η απομόνωση της Τουρκικής διπλωματίας)

<http://news247.gr/eidiseis/weekend-edition/oi-gkrizoi-lukoi-to-aigaio-h-thrakh-kai-h-kupros.3524564.html> «Οι Γκρίζοι Λύκοι, το Αιγαίο, η Θράκη και η Κύπρος», άρθρο της Ιωάννας Ηλιάδη

<http://www.foreignaffairs.gr/articles/70233/basilis-kopsaxeilis/periplokes-symmaxies-stin-notioanatoliki-mesogeio?page=4> «Περίπλοκες Συμμαχίες στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο» του Βασιλείου Κοφαχείλη

<https://www.foreignaffairs.com/interviews/2015-05-27/natos-next-move> Jens Stoltenberg: NATO's next move (27-5-15)

<https://www.foreignaffairs.com/interviews/2015-05-27/natos-next-move> Jens Stoltenberg: NATO's next move (27-5-15)

http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_120166.htm Jens Stoltenberg: Adapting to a changed security environment (27-5-2015)

<http://www.onalert.gr/stories/ta-tourkika-eginan-episimi-glossa-ergasias-stin-europe/42667> : Τα Τουρκικά έγιναν επίσημη γλώσσα στην Ευρώπη.